

Nr 55

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt jämte motioner i ämnet.

I en den 24 februari 1967 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 47, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen föreslås vissa tekniska ändringar beträffande den allmänna varuskatten i enlighet med vad som nämnts i prop. 1967: 7. De föreslagna ändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 september 1967.

Det ovannämnda *författningsförslaget* är av följande lydelse.

Förslag
till
Förordning
angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507)
om allmän varuskatt

Härigenom förordnas, att 18 § 3 mom. förordningen den 1 december 1959 om allmän varuskatt samt anvisningarna till 9 och 18 §§ samma förordning¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

18 §.

3 m o m. För rörelse, i vilken ingår tillhandahållande av monteringsfärdiga hus, skall skatten, i vad avser tillhandahållande och uttag ur rörelse av sådana hus, beräknas allenast å 60 procent av den eljest skattepliktiga omsättningen.

Enligt samma grunder skall skatten beräknas för annan rörelse i vad avser tillhandahållande och uttag av fabriksstillverkad betongmassa samt av maskiner och andra döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år för stadigvarande användning i jordbruk, skogsbruk, rörelse eller annan yrkesmässig verksamhet.

3 m o m. Skatt beräknas endast på 60 procent av den skattepliktiga omsättningen till den del denna avser tillhandahållande eller uttag ur rörelse av monteringsfärdiga hus eller av fabriksstillverkad betongmassa.

Skatt beräknas enligt samma grunder i fråga om tillhandahållande eller uttag ur rörelse av komplett maskin eller annat komplett inventarium under förutsättning

att inventariets beskattningsvärde är lägst femhundra kronor,

att tillhandahållandet eller uttaget sker för stadigvarande användning i jordbruk, skogsbruk, rörelse eller annan yrkesmässig verksamhet,

samt att inventariet med hänsyn till sin varaktighet utgör sådan anläggningstillgång som normalt enligt punkt 3 a av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen är föremål för årliga värdeminskningsavdrag eller skulle varit föremål för sådana avdrag, om inkomsten av verksamheten utgjort inkomst av rörelse.

Med tillhandahållande — — — yrkesmässig verksamhet.

(Se vidare anvisningarna.)

(Se vidare anvisningarna.)

¹ Senaste lydelse av 18 § 3 mom. se 1965:75, av anvisningarna till 9 § se 1959:507 samt av anvisningarna till 18 § se 1965:157.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Anvisningar

till 9 §.

Med *varor* förstås materiella ting av lös egendoms natur. Hit räknas icke blott färdigställda varor och delar därav utan i förekommande fall även halvfabrikat och råvaror. Till varor hänföres icke gas, som tillhandahålles i ledningar, ej heller vatten från vattenverk eller elektrisk kraft.

Handlingar, vilkas värde grundar sig å rättigheter av olika slag — såsom aktier, obligationer, biljetter, lottsedlar och presentkort — äro icke vad gäller dylikt värde att anse som varor. Däremot skola sådana handlingar, då de försäljas såsom trycksaker, anses såsom varor. Frankotecken, sedlar och mynt, som äga samlarvärde, äro att hänföra till varor.

Fast egendom — härmed förstås jämlikt 6 § vad som enligt kommunalskattelagen är att anse såsom fastighet — utgör icke vara. Borttages från fastighet tillbehör, inredning eller andra beståndsdelar, bliva dessa dock att hänföra till varor.

Med *vara* förstås enligt denna förordning materiellt ting som icke utgör fastighet. Vad som bör åsättas särskilt maskinvärde vid fastighetstaxering, s. k. fast maskin, anses icke som fastighet utan som vara. Detsamma gäller fastighetstillbehör eller annat dylikt, då det borttages från fastigheten.

Till *fastighet* räknas enligt denna förordning vad som enligt kommunalskattelagen är att hänföra till fastighet utom fast maskin. Såsom fastighet anses även alltid sådan ledning i, på eller över marken för överföring av elektrisk kraft, gas, vatten eller värme, för transport av oljeprodukter, för teleförbindelser eller för jämförligt ändamål, som icke ingår i fast maskin eller annat inventarium.

Gas som tillhandahålles i ledning, vatten från vattenverk och elektrisk kraft räknas icke som vara. Aktie, obligation, biljett, lottsedel, presentkort och annan jämförlig handling anses som vara endast då den tillhandahålles som trycksak. Frimärken, sedlar, mynt och dylikt äro att hänföra till varor endast då de uppenbarligen äro avsedda för samlarändamål.

till 18 §.

Avdragsrätt enligt — — — — allmän varuskatt.

Med *material* — — — — — ett år.

Till *material* — — — tvättjänst, s. k. utbytestvätt.

Med *monteringsfärdiga hus* — — — sätt färdigmonterade.

Till *maskiner* eller *andra inventarier* som angivas i 18 § 3 mom. andra stycket hänföres personbilar och sådana med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustade lastbilar, vilkas tjänstevikt ej överstiger 1 800 kilogram, endast om de äro avsedda att nyttjas i yrkesmässig trafik. Till *maski-*

Till *maskin* eller *annat inventarium* som anges i 18 § 3 mom. andra stycket hänföres personbil och sådan med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustad lastbil, vars tjänstevikt ej överstiger 1 800 kilogram, endast om den är avsedd att nyttjas i yrkesmässig trafik. Till *maskin* eller *an-*

(Nuvarande lydelse)

ner eller andra inventarier räknas vid tillämpning av 18 § 3 mom. även reservdelar, verktyg eller tillbehör som normalt ingå i leverans av sådana inventarier.

(Föreslagen lydelse)

nat inventarium enligt 18 § 3 mom. andra stycket räknas även sådana delar, verktyg eller tillbehör som i normal omfattning tillhandahållas med inventariet. Detsamma gäller även annan del om den utgör ett komplett inventarium, t. ex. motor till en arbetsmaskin, och dess beskattningsvärde är lägst 500 kronor.

Vid tillämpning av 18 § 3 mom. andra stycket inräknas i den skattepliktiga omsättningen även vederlag för montering eller annat arbete med avseende på varan hos köparen. Vid tillhandahållande av fast maskin inräknas dock icke vederlag som är att hänföra till arbete direkt på fastighet, dvs. på mark eller byggnad.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1967.

Till utskottet har hänvisats följande *i anledning av propositionen väckta motioner*, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 721 av herr *Edström m. fl.* och II: 901 av herr *Adamsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anvisningarna till 9 § förordningen om allmän varuskatt erhåller sådan ändrad lydelse som i motionerna angivits;

2) de likalydande motionerna I: 722 av herr *Fälldin* och II: 902 av herr *Josefson* i *Arrie m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 47 måtte besluta, att reduceringsregeln för allmän varuskatt på investeringsvaror i näringslivet skall gälla för objekt med ett beskattningsvärde av minst 200 kr., samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

3) de likalydande motionerna I: 723 av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* och II: 903 av herr *Magnusson* i *Borås m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

a) avslå förslaget i proposition nr 47 till ändringar i 18 § 3 mom. och anvisningarna till 18 § förordningen om allmän varuskatt; och

b) antaga följande förslag till ändring av 18 § 1 mom. samma förordning.

18 §.

1 mom. Har skattskyldig — — — enligt 69 §.

Vidare må skattskyldig, som vid inköp av sådana maskiner eller inventarier, varom förmåles i 18 § 3 mom. andra stycket erlagt full skatt, ehuru skattebeloppet jämlikt bestämmelserna i nämnda stycke bort reduceras,

vid beräkning av sin skattepliktiga omsättning göra avdrag med 40 procent av sålunda utgivet vederlag.

4) de likalydande motionerna I: 861, av herr *Edström m. fl.* och II: 1066 av herr *Adamsson m. fl.*, med samma hemställan som under 1) ovan men med ytterligare motivering; samt

5) motionen II: 904 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte antaga följande tillägg till anvisningarna i 18 § 3 mom. varuskatteförordningen:

Det ankommer på riksskattenämnden att efter samråd med berörda branschorganisationer eller företag fastställa förteckningar över sådana maskiner och inventarier för vilka skatt skall beräknas enligt förevarande paragraf.

Till behandling i detta sammanhang har utskottet också upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 62 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 85 av herr *Öhvall m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anvisningarna till 12 § förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt skall erhålla följande ändrade lydelse:

Anvisningar

till 12 §.

Verksamhet anses som yrkesmässig, om inkomst av verksamheten enligt kommunalskattelagen är att hänföra till intäkt av rörelse. Även annan verksamhet anses som yrkesmässig, om den innebär icke enbart tillfälligt tillhandahållande av skattepliktiga varor och tjänsteprestationer till konsument.

Tillhandahållande av — — — för entreprenören.

Vid försäljning — — — å auktionen.

Med konsument — — — som konsument.

Eftersom fastighet — — — till konsument.

I fråga — — — till utgivaren.

Försäljning till — — — av tjänsteprestation.

Med uttag — — — hans kontor.

2) de likalydande motionerna I: 63 av herrar *Tistad* och *Stefanson* samt II: 84 av herr *Werbros m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att punkten 8 i 10 § 1 mom. förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt fr. o. m. den 1 juli 1967 skall ha följande ändrade lydelse:

8. Läkemedel, som tillhandahållas enligt recept eller till sjukhus, eller införas till riket i anslutning till sådant tillhandahållande samt proteser.

3) de likalydande motionerna I: 156 av herrar *Thorsten Larsson* och *Wir-*

tén samt II: 189 av fru *Gärde Widemar* och herr *Mattsson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att konst som försäljs på utställning av vederbörande konstnårs verk må vara undantagen från den allmänna varuskatten, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningsändring;

4) de likalydande motionerna I: 157 av herr *Lundberg* och II: 196 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att fr. o. m. den 1 juli 1967 undanta proteser från den allmänna varuskatten och sålunda antaga följande

Förslag

till

*förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen
den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt*

Härigenom förordnas, att 10 § 1 mom. punkt 8. förordningen den 1 december 1959 om allmän varuskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

8. Läkemedel, som försäljas enligt recept eller till sjukhus, ävensom proteser, som försäljas till läkare, tandläkare, sjukhus eller allmänhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1967.

5) de likalydande motionerna I: 158 av herrar *Lundberg* och *Stefanson* samt II: 193 av herrar *Larsson* i Umeå och *Nordgren*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t framlägger förslag om ändring av uppbördsterminerna för allmän varuskatt med verkan fr. o. m. den 1 januari 1968 i enlighet med vad i motionerna angivits;

6) de likalydande motionerna I: 321 av herr *Torsten Hansson* samt II: 405 av herrar *Henningsson* och *Eskel*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en översyn av förordningen om allmän varuskatt med hänsyn till de konsekvenser som bl. a. den i motionerna angivna och liknande byggnadsmetoder kan föranleda;

7) de likalydande motionerna I: 416 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 534 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t påtala att den indirekta beskattningen av byggnadsmaterial bör få en sådan utformning att negativ inverkan på utvecklingen av det industriella byggandet undvikas;

8) de likalydande motionerna I: 560 av herr *Fälldin* samt II: 712 av herrar *Jonasson* och *Dockered*, vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådana ändringar i förordningen om allmän varuskatt, att fasta maskiner och fasta inventarier i jordbruk och skogsbruk

kommer att utgöra investeringsvara och att reduceringsregeln blir tillämplig på sådan reservdel, som skall användas till maskin varpå reducerad skatt uttages;

9) de likalydande motionerna I: 588 av herr *Werner* och II: 709 av herr *Hermansson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte anta förslag till sådan ändring av förordningen den 1 december 1959 om allmän varuskatt att 3 mom. i 18 § utgår;

10) de likalydande motionerna I: 590 av herrar *Wikberg* och *Johan Olsson* samt II: 720 av herr *Lothigius*, vari hemstälts, att riksdagen måtte meddela anvisningar till 15 § varuskatteförordningen av innebörd att vid försäljning av varor transportkostnaderna skall falla utanför beskattningsvärdet jämväl för det fall då transporten ombesörjes av säljarens egna lastfordon, under förutsättning att kostnaderna därför debiteras särskilt och att den sålunda debiterade faktiska frakten håller sig inom ramen för de av vederbörande länsstyrelse fastställda taxorna för yrkesmässig lastbilstrafik;

11) motionen I: 570 av herr *Ferdinand Nilsson*, vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag avseende ett uttagande av allmänna varuskatten i partihandelsledet;

att därvid omprövas ett undantagande från denna beskattning av produkter av mjöl och gryn samt potatis, mjölk, smör och margarin, enklare arbetskläder och arbetsskodon, medan lyx och överflödskonsumtion högre beskattas, samt

att uttagningsprocenten vid denna skatteomläggning så avväges, att i budgetförslaget avsedda belopp vid tillgodoseende av kravet på social hänsyn och skattekraft likväl ernås;

12) motionen II: 414 av herr *Kellgren*, vari hemstälts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att sådana anvisningar i förordningen om allmän varuskatt utfärdas, varigenom befrielse från varuskatt genomföres vad avser försäljningen av konst vid utställningar, vid vilka försäljes arbeten ägda av den eller de konstnärer, vilkas arbeten där redovisas»; ävensom

13) motionen II: 423 av herr *Svenning* och fru *Skantz*, vari hemstälts, att emballage för sopuppsamling i likhet med emballage för vissa andra ändamål undantas från skatteplikt vad gäller allmän varuskatt.

Rörande motiveringen för det i propositionen framlagda förslaget hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härför återfinns under följande rubriker på nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Gällande rätt, s. 5—8.

Framförda ändringsyrkanden, s. 8—9.

Departementschefen, s. 9—14.

Såvitt avser de under 9) upptagna motionerna I: 588 och II: 709, behandlar utskottet i förevarande betänkande endast det här angivna yrkan-

det. Övriga yrkanden i motionerna har utskottet behandlat i sina betänkanden nr 2 och nr 50 till innevarande års vårriksdag.

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 51 har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av proposition nr 47 och de i anledning härav väckta motionerna liksom de vid riksdagens början väckta motionerna rörande den allmänna varuskatten till innevarande års höstsession.

Motionerna

Med anledning av propositionen väckta motioner

I *motionerna I: 721* och *II: 901* behandlas endast det förslag i propositionen enligt vilket ledningar i, på eller över marken för överföring av elektrisk kraft, gas, vatten eller värme, för transport av oljeprodukter, för teleförbindelser eller för jämförligt ändamål alltid skall räknas till fastighet enligt varuskatteförordningen. Bifall till förslaget skulle medföra — framhåller motionärerna — att full skatt kommer att utgå på ledningsmaterial, medan arbetskostnader avseende ledningarnas framdragade blir skattefria. Motivet för förslaget anges vara av skatteteknisk natur. Det åberopas sålunda att en olikartad behandling i förevarande hänseende av ledningar, allteftersom de framgår över ledningsägarens mark resp. över annans mark, skapar praktiska problem såväl för de skattskyldiga, d. v. s. säljarna, som för beskattningsmyndigheterna.

Motionärerna vill inte bestrida att praktiska problem kan uppkomma vid den tolkning av varuskatteförordningen beträffande elledningar, som nu gäller. Å andra sidan understrykes att syftet med införandet av reduceringsregeln var att i möjlig mån eliminera den kostnadsfördyrande effekt på näringslivets investeringar, som annars automatiskt inträtt vid förhöjning av skattesatsen. Orsaken till att vid skattehöjningen 1965 steget inte togs fullt ut i så måtto att reduceringsregeln gjordes tillämplig på byggnadsmaterial angavs vara — såsom erinras i propositionen — att i sådant fall regeln av praktiska skäl måste gälla även leveranser för bostadsproduktionen, vilket bedömdes såsom omotiverat.

Då det gäller ledningar för överföring av elektrisk kraft — här bortses från sådana ledningar som utgör tillbehör till byggnad — torde dessa till helt övervägande del gå fram över mark tillhörig annan än ägaren av ledningarna. Vanligen är det alltså här fråga om lös egendom, och kraftledning betraktas därvid ur avskrivningssynpunkt som maskiner och inventarier. Genom den föreslagna författningsändringen kommer elledningar att skattemässigt inta en oförmånlig särställning. Kostnadsökningen för kraftföretagen — allmänägda eller privata — blir av betydande omfattning. I den mån merkostnaden kan övervältras kommer denna att till avsevärd del drabba näringslivet i övrigt.

Vill man tillgodose det berättigade syftet att uppnå större enkelhet vid tillämpningen av varuskatteförordningen just i vad avser elledningar och samtidigt beakta även det till grund för reduceringsregeln liggande önskemålet att industrins investeringar, där så kan ske, skall bli förmånligare behandlade i varuskattehänseende, ligger det enligt motionärernas mening närmare till hands att, i stället för som i propositionen föreslås, genomföra den lösningen, att ledning i, på eller över marken för överföring av elektrisk kraft alltid skall anses som vara. Det förhållandet att, i jämförelse med vad nu gäller, material till ledningar berörande ledningsägarens egen mark därigenom kommer att hänföras under reduceringsregeln torde med hänsyn till den mindre omfattningen av sådana ledningar icke ha någon större betydelse i vad avser skatteintäkternas storlek.

Tanken på en värdegräns för att förenkla tillämpningen av reduceringsregeln vill inte motionärerna i *motionerna I: 722* och *II: 902* avvisa, men de hänvisar till att förslagsställaren, Sveriges köpmannaförbund, förordat en gräns på 200 kr. Departementschefen har i propositionen godtagit tanken på en värdegräns men föreslagit, att denna skall fastställas till ett beskattningsvärde av minst 500 kronor. Det högre gränsvärdet skulle naturligtvis vara att föredraga från rent administrativ synpunkt men kan enligt motionärernas mening inte på tillfredsställande sätt förenas med syftet, att reduceringsregeln i möjlig mån skall eliminera den kostnadsfördyrande effekten på näringslivets investeringar. En värdegräns vid 200 kronor synes motionärerna vara en lämplig avvägning.

I *motionerna I: 723* och *II: 903* påtalas inledningsvis att propositionen saknar redovisning för de ekonomiska verkningarna av de där föreslagna ändringarna. Vidare hävdas att den internationella utvecklingen understryker vikten av att en övergång till mervärdeskatt skyndsamt kommer till stånd.

Enligt motionärernas mening bör den allmänna varuskatten därför avvecklas inom en mycket nära framtid och ersättas med en icke kumulativ varubeskattning. Motionärerna ifrågasätter om det är lämpligt att kort före en sådan övergång vidtaga ändringar av den omfattning som nu föreslagits och berörande ett så stort antal skattskyldiga. Såvitt kan bedömas har de skattskyldiga numera i stort sett anpassat sig till den ordning som gäller.

Om ändringar skall vidtagas i varuskatteförordningen berörande ett större antal skattskyldiga måste under alla omständigheter krävas dels att de verkligen innebär en förenkling, dels att de inte går i motsatt riktning mot det framlagda mervärdeskatteförslaget. På båda dessa punkter framför motionärerna invändningar mot förslagen i propositionen.

Syftet med reduceringsregeln var att i samband med 1965 års höjning av skattesatsen undvika en merbelastning på näringslivets investeringar. Den tidigare gällande skattenivån skulle bibehållas beträffande maskiner och

inventarier inom jordbruk, annan fastighet, rörelse och annan yrkesmässig verksamhet under förutsättning att inventarierna hade en varaktighetstid av minst tre år och att de var föremål för stadigvarande användning. Vid den tolkning av gällande bestämmelser som såväl riksskatte-nämndens majoritet som regeringsrätten gjort har i enlighet med reduceringsregelns syfte alla inventarier med en varaktighetstid av minst tre år hänförs till den grupp som skall bli föremål för reducerad varuskatt. Regeln har ansetts gälla inte endast kompletta maskiner och inventarier utan även delar till maskiner. Reduceringsregeln har också ansetts tillämplig då maskindel tillhandahållits i samband med reparation, varigenom neutralitet i varuskattehänseende uppnåtts mellan reparation och ersättningsanskaffning. Följden av denna tolkning har blivit att ett förhållandevis stort antal skattskyldiga vid sin försäljning har att tillämpa reduceringsregeln. Detta vållar de säljande företagen ett extra besvär, vilket dock måste vägas mot fördelarna av att undvika att näringslivet i förhållande till utländska konkurrenter får en orimligt hög belastning genom varuskatten och av att regeln får så neutrala verkningar som möjligt.

Nu föreslås att tillämpningsområdet för reduceringsregeln skall inskränkas att gälla endast maskiner och inventarier med ett beskattningsvärde av lägst 500 kr. under förutsättning att fråga är om en komplett maskin eller annat komplett inventarium. Tillika krävs att tillgången i fråga skall vara sådan anläggningstillgång som normalt är föremål för årliga värdeminskningsskattavdrag enligt bestämmelserna i kommunalskattelagen.

Redan med hänsyn till förslagets kostnadsfördyrande effekt för industrin finner motionärerna det otänkbart att godta förslaget i föreliggande skick. Varje åtgärd i sådan riktning bör enligt motionärernas mening i dagens läge undvikas. Med utgångspunkt från departementschefens uttalande i propositionen att också vissa delar till en lastbil, som karosserier, kranar och andra lastanordningar, skall omfattas av regeln gör motionärerna gällande att bestämmelsen om att regeln endast skall avse kompletta maskiner och inventarier måste bli synnerligen svår att tillämpa. Det är omöjligt att av departementschefens uttalande få klarhet om vilka fordringar som skall uppställas för att fråga skall vara om komplett inventarium. Möjligen har den omständigheten att de uppräknade föremålen ofta tillverkas och försäljs av annan än den som levererar chassiet varit avgörande för departementschefen eller att föremålen i fråga inom vissa gränser växlar med olika lastbilar. Karosseriet till en lastbil kan knappast sägas vara en mera komplett investeringsvara än exempelvis motor, växellåda, hjul eller däck etc. Redan med ett så enkelt objekt som en lastbil uppkommer således problem. Hur stora måste då inte dessa bli då det gäller stora, mer komplicerade fabriksanläggningar. En petrokemisk anläggning t. ex. består av ett antal cisterner och kilometerlånga rörledningar. Varje cistern är naturligen ett komplett inventarium, men hur skall delar av rörsystemet behandlas?

Invändningar kan också riktas mot den föreslagna minimigränsen. Departementschefen har föreslagit att, så snart ett objekt har lägre värde än 500 kronor, reduceringsregeln inte skall gälla vare sig vid leverans av enstaka exemplar eller om så många exemplar leveras att det totala försäljningsvärdet överstiger 500 kronor. Det räcker således inte med att fråga är om typiska inventarietillgångar. Ett mejeriföretag t. ex. som håller sig med en uppsättning flaskor för transport av mjölk eller ett oljeföretag som håller sig med bensinfat eller ett speditjonsföretag som har ett betydande containerinnehav, vilka varor förutsätts kosta mindre än 500 kronor per styck, kan således inte utnyttja reduceringsregeln, även om anskaffningar av dessa tillgångar uppgår till betydande belopp.

Regeln skulle favorisera mindre standardiserade varor eller sådana varor som genom sin storlek eller mer påkostade utförande kommer ovanför 500-kronorsgränsen. Departementschefen har i sitt anförande över huvud taget inte ens antytt denna problemställning beträffande konkurrensen mellan olika varuslag. Sådan verksamhet vari många smärre inventarier utnyttjas — exempelvis jordbruk och hantverk — skulle i särskild grad få sin situation försämrad.

Motionärerna tror inte det är möjligt att i någon större grad minska de praktiska olägenheterna med reduceringsregeln. Det finns enligt deras mening inte heller någon som helst garanti för att departementschefens bedömningar rörande de praktiska konsekvenserna är riktiga. För att över huvud taget kunna göra en tillförlitlig bedömning av de praktiska konsekvenserna av den föreslagna ordningen i förhållande till den rådande och angelägenhetsgraden för en ändring erfordras uppenbarligen en fylligare utredning än den som framlagts i propositionen. Förslagen där bygger på framställningar från ett par näringslivsorganisationer, vilkas framställningar grundats på praktiska omständigheter. Intet av förslagen har emellertid utformats på tillnärmelsevis det sätt som dessa organisationer ifrågasatt. Innan frågan bedöms slutgiltigt bör propositionen kompletteras med yttranden från sakkunniga instanser.

Motionärerna föreslår att man i stället för de i propositionen föreslagna ändringarna inför en bestämmelse som ger köparen möjlighet att göra avdrag vid sin skatteredovisning om han inköpt en investeringsvara med full skatt churu reducerad skatt bort utgå. Om köparen hade möjlighet att vid sin skatteredovisning göra avräkning för vad han erlagt för mycket i skatt, skulle säljaren i tveksamma fall inte behöva hysa samma betänkligheter mot att ta ut full skatt, och han skulle befrias från att utreda förhållanden om vilka endast köparen har kännedom. Man skulle också därigenom lösa de svårigheter som föreligger då inte ens köparen vid inköpstillfället vet hur varorna skall användas, en företeelse som är mycket vanlig exempelvis vid kommunala inköp, där vissa inventarier är avsedda för ett sådant verk som självt kan göra inköp till reducerad skatt, medan andra går till sådana

myndigheter som inte äger denna möjlighet. Ur kontrollsynpunkt skulle också mycket vara att vinna genom att köparen i nämnda fall skulle bli ansvarig för reduceringsåtgärden.

I propositionen upptas också ett förslag som inte äger samband med reduceringsregeln, nämligen frågan om behandlingen av s. k. fasta maskiner.

Alltsedan tillkomsten av varuskatteförordningen har åtskillnad gjorts mellan å ena sidan vad som skattemässigt är att betrakta som fastighet och å andra sidan vara, dvs. objekt av lös egendoms natur. Därmed har också gällt att arbetsprestationer på egendom som är att hänföra till fastighet inte varit underkastade beskattningen. Det är nämligen en bärande konstruktion i förordningen att endast tjänsteprestationer på lös egendom, dvs. vad som är vara, kan bli föremål för varubeskattningen. Det sagda har inneburit att såväl arbetet med uppförandet av en fast maskin som tjänsteprestationer på maskinen sedan den väl har installerats, exempelvis reparations- och underhållsarbete, över huvud taget inte blivit föremål för beskattningen. Då reduceringsregeln infördes år 1965 var det aldrig tal om någon ändring i detta förhållande. För att inte vid 1965 års skattesatshöjning fördyra just denna typ av investeringar — vilka dels beloppsmässigt är av stor betydelse och dels sker företrädesvis inom den industri som i dagens läge har den hårdaste konkurrensen att möta från utländska företag — var det tvärtom nödvändigt både att regeln om skattefrihet för tjänsteprestationer bibehölls oförändrad och att reduceringsregeln vid inköp av maskinerna fick tillämpas.

Då departementschefen nu uttalar att det är principiellt oriktigt att man skall kunna erhålla en skattelindring utöver vad de allmänna reglerna ger har han glömt bort sin egen motivering för reduceringsregeln. Det är över huvud taget inte möjligt att följa departementschefens argumentering då han med utgångspunkt från reduceringsregeln — som beträffande fasta maskiner endast kan få tillämpning på materialleveranser — kommer fram till att de alltsedan varuskatteförordningens tillkomst skattefria tjänsteprestationerna avseende sådana maskiner skall bli föremål för beskattning. Någon rimlig anledning varför just dessa särskilt betydelsefulla och särskilt kostbara maskiner skulle undantas från reduceringsregeln har han över huvud taget inte kunnat framleta.

Det kan nämnas att arbetskostnaderna för denna typ av tillgångar ofta är mycket betydande, och det ges flerfaldiga exempel på att de uppgår till lika stort belopp som materialkostnaderna för en fast maskin. Den föreslagna ordningen skulle med andra ord medföra en fördubbling av omsättningsskatten vid monteringen, vartill kommer den kostnadsfördyring som skulle inträda för det löpande underhållet. Bland objekt av denna art kan nämnas pappersmaskiner, ett stort antal maskiner inom stålproduktionen, vissa ugnar, petrokemiska anläggningar m. fl. Vissa beräkningar tyder på att värdet av de årligen installerade fasta maskinerna uppgår till åtminstone

en miljard kronor, och sannolikt uppgår underhåll och reparationer av sådana maskiner till ungefär lika stort belopp per år. Om dessa siffror är riktiga skulle förslagen i propositionen innebära en merbeskattning på kanske 100 milj kronor per år eller mer.

I *motionen II: 904* framhålls att de i propositionen framlagda förslagen kommer att medföra vissa definitions- och gränsdragningsproblem. Exempel härpå torde bl. a. finnas inom motorbranschen. Frågan uppkommer i första hand om vilka investeringar som är att hänföra till komplett maskin eller annat komplett inventarium. Det är för säljaren ofta ogörligt att bedöma olika kunders förhållanden i vad avser förslitning, som därmed påverkar företagets planerliga avskrivning. Mot denna bakgrund förefaller det motionärerna välmotiverat att, i den händelse riksdagen beslutar enligt propositionen, riksskattenämnden får i uppdrag att där så är behövt efter samråd med berörda branschorganisationer fastställa riktlinjer för reduceringsregelns tillämpning, exempelvis genom upprättande av förteckningar över sådana maskiner och inventarier för vilka skatten skall reduceras.

Som ovan angivits är hemställan i motionerna I: 721 och II: 901 densamma som i de vid höstsessionens början väckta *motionerna I: 861* och *II: 1066*, men i de sistnämnda motionerna åberopas nya omständigheter, som enligt motionärernas mening ytterligare framhäver behovet av de åtgärder som föreslagits i motionerna I: 721 och II: 901. Bl. a. åberopas ett regeringsrättsutslag den 4 april 1967 enligt vilket Luleå stad förvägrats avdrag för värdeminskning på elverkets jordkablar. Utslaget motiveras med att ledningar under jord varken är att hänföra till byggnad eller till inventarier i den av staden bedrivna rörelsen. Detta utslag är ägnat att förskjuta kostnadsjämförelsen mellan jordkabelledningar och luftledningar på ett sätt, som inte är önskvärt med hänsyn till angelägenheten av att inom tätare bebyggelse övergå från luftledningar till de från flera synpunkter mindre hindersamma jordkabelledningarna.

Skulle regeringsrättens ovannämnda utslag tas som anvisning beträffande tillämpningen av varuskatteförordningen, vilket förefaller motionärerna rimligt anta åtminstone i vad gäller de kommunala elverkens jordkabelnät, så blir den snedvridande effekten på den naturliga tekniska utvecklingen än mera markant. Utöver den i proposition nr 47 påtalade gränsdragningen mellan ledningar framdragna över ledningsägarens egen respektive över annans mark kan man alltså få en gränsdragnings mellan olika slags ledningar och eventuellt mellan olika företagsformer. Lägges därtill att vid skattetillämpningen åtskillnad börjat göras mellan kommunala elverk allt efter deras styrelseform, framstår situationen som nästan omöjlig att bemästra såväl för eldistributörerna, dvs. de slutliga varuskattebetalarna, som för deras skattskyldiga materialleverantörer. Behovet av en förenkling av varuskatteförordningen eller i vart fall av dess tillämpning i fråga om elled-

ningar är därför enligt motionärernas mening uppenbart. Om det sålunda nu kan göras gällande, att proposition nr 47 för de kommunala elverkens del ej skulle leda till nämnvärd skatteskärpning så skulle dock en sådan effekt uppstå för de enskilda och kooperativa företag, som bedriver eldistribution särskilt på landsbygden, liksom för de hel- och halvkommunala eller statliga elverksbolagen. Än mer utpräglat blir detta motsatsförhållande om konsekvenser med avseende på varuskatten dras ur ovannämnda regeringsutslag. Resultatet av det förslag som framlagts i proposition nr 47, skulle då bli att man för att undvika en eventuell skattelättnad för kommuner med egna elverk genomförde en väsentlig skatteskärpning för alla övriga eldistributionsföretag. När riksdagen år 1965 tog ställning till en höjning av varuskatten, ingick som ett väsentligt element »att i möjligaste mån undanta näringslivets investeringar från en höjd beskattning». I enlighet härmed infördes reduceringsregeln och i propositionen uttalades särskilt att »regeln bör gälla all yrkesmässig verksamhet och sålunda omfatta även sådant som trafikväsendet samt produktionen och distributionen av elkraft och gas». De eldistribuerande företagens väsentligaste investeringar är utbyggnaden av de elektriska ledningsnäten, antingen dessa utförs som jordkabelnät eller som luftledningsnät.

Med den tolkning som varuskatteförordningen i dag erhåller och än mer med de tillämpningsbestämmelser, som föreslås i proposition nr 47, har de ursprungliga intentionerna nästan helt förfelats för eldistributörernas vidkommande. Genom bifall till det förslag, som framlägges av motionärerna, skulle riksdagen däremot återställa förhållandena till vad som förutsattes vid ställningstagandet år 1965.

Motionärerna förordar den ändringen av de i propositionen föreslagna anvisningarna till 9 § förordningen om allmän varuskatt att i andra stycket andra meningen uteslutes orden »elektrisk kraft», varjämte i slutet av första stycket införes följande tillägg:

Såsom vara skall därjämte räknas ledning i, på eller över marken för överförande av elektrisk kraft, även om marken tillhör ledningens ägare.

Vid riksdagens början väckta motioner med anknytning till de frågor som behandlas i propositionen

Reduceringsregelns tillämpning i fråga om vissa inventarier i bl. a. jordbruk

Frågan om reduceringsregelns tillämpning på fasta maskiner och fasta inventarier i jordbruk och skogsbruk tas upp till granskning i *motionerna I: 560* och *II: 712*. Motionärerna konstaterar att det föreligger en skillnad mellan jordbruk och skogsbruk å ena sidan och rörelse å andra sidan när det gäller skattereducering på dylika inventarier. Denna olikhet beror på att fasta maskiner i rörelse, som åsätts särskilt maskinvärde, anses falla under reduceringsregeln, vilket innebär att praktiskt taget alla maskinin-

vesteringar i rörelse i den mån varaktighetstiden överstiger tre år, blir föremål för skattereducering, under det att fasta maskiner och inventarier i jordbruk och skogsbruk betraktas som fastighetstillbehör, vilka inte faller under reduceringsregeln. Monteringskostnad för sådana maskiner och inventarier utgör inte skattepliktig tjänsteprestation vare sig i rörelse eller i jordbruk och skogsbruk på grund av att tjänsteprestationen i båda fallen avser fastighet. Olikheten leder till ökade kostnader för lantbruket i fråga om investeringar, som till sin karaktär är helt likartade med rörelsesidans. Detta anser inte motionärerna vara tillfredsställande. Gränsdragningen mellan fast maskin tillhörig byggnad och lös maskin är dessutom betydligt svårare att göra i fråga om jordbruksfastighet än i fråga om rörelsefastighet. Frågan om reduceringsregelns tillämpning vid försäljning av fasta maskiner och inventarier för användning i jordbruk och skogsbruk har därför i praktiken visat sig vara praktiskt taget olöslig. Detta är inte förvånande eftersom motsvarande problematik i samband med inkomsttaxeringen uppvisar talrika exempel på oklara fall trots att reglerna vid inkomsttaxeringen haft oförändrad lydelse under lång tid. Motionärerna anför som exempel ett förhandsbeskedsärende, där frågan gällde om s. k. grivningsbur var att hänföra till fast inredning i byggnad eller till löst inventarieföremål. Regeringsrätten fastslog att buren i fråga utgjorde fast inredning under det att riksskattenämnden i sitt förhandsbesked hänförde buren till löst inventarieföremål. Att i varuskatteförordningen förutsätta att dylika gränsdragningar skall göras av den skattskyldige är inte rimligt. Om i stället gränsen för bedömningen flyttades på det sättet att fasta maskiner och fasta inventarier i jordbruk och skogsbruk i varuskattehänseende betraktades som investeringsvaror skulle större delen av de nuvarande gränsdragningsproblemen automatiskt bortfalla.

Motionärerna tar också upp frågan om reduceringsregelns utformning i fråga om reservdelar. I anslutning till reduceringsregelns ikraftträdande utfärdades anvisningar av riksskattenämnden, vari uttalades att reduceringsregeln skulle tillämpas på sådana reservdelar som är att hänföra till investeringsvara. Begreppet investeringsvara anknöts samtidigt till maskiner och andra döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år, d. v. s. varor som kan kallas avskrivningsobjekt. Det förhållandet att uttrycket avskrivningsobjekt användes i sammanhanget föranledde att de skattskyldiga ansåg det uteslutet att reservdelar i normalfall skulle kunna utgöra investeringsvara, eftersom kostnad för inköp av reservdelar icke brukar aktiveras på konto för inventarier o. d. utan hänföras till omkostnad. Praktiskt taget all försäljning av reservdelar har därför under lång tid belagts med full varuskatt. Sedemera har regeringsrätten i ett förhandsbeskedsärende fastslagit att reduceringsregeln skall tillämpas på reservdelar under förutsättning att varaktighetstiden överstiger tre år och tillhandahållandet sker för stadigvarande användning i jordbruk, skogs-

bruk, rörelse eller annan yrkesmässig verksamhet. Utslaget innebär att vid försäljning av reservdelar en bedömning av varaktighetstiden måste göras. I praktiken är emellertid en sådan bedömning av arbetstekniska skäl omöjlig att göra dels på grund av reservdelssortimentens storlek, dels med hänsyn till att bedömningen skall göras med utgångspunkt från den normala varaktighetstiden för reservdelen i fråga i den av köparen bedrivna verksamheten. För att belysa storleksordningen kan nämnas att antalet reservdelar till enbart lantbrukets maskiner rör sig om över 100 000 olika detaljer. En förenkling är därför nödvändig. Det är uppenbart att värdemässigt sett större delen av reservdelförsäljningen för användning i jordbruk, skogsbruk, rörelse och annan yrkesmässig verksamhet faller under reduceringsregeln. Från kosnadssynpunkt är det angeläget att reduceringsregeln får tillämpas på reservdelar. För att uppnå en nödvändig förenkling bör enligt motionärernas mening en framkomlig väg vara att låta reservdelarna följa maskinen, d. v. s. låta reduceringsregeln bli tillämplig på reservdel, om den maskin vartill delen skall användas faller under reduceringsregeln.

Reduceringsregelns tillämpning på visst byggande

Det industrialiserade byggandets växande betydelse framhålls inledningsvis i *motionerna I: 321* och *II: 405*. Ett byggnadssätt, som synes få stor betydelse för det framtida småhusbyggandet, är skivhusmetoden. Denna skiljer sig från övriga system för tillverkning av monteringsfärdiga trähus därigenom, att byggnaderna levereras fullt färdiga — målade och med all installation på plats. Den enda uppdelningen av byggnaden är den uppdelning i delar — »skivor» — av lämpliga mått som betingas av transportmedlen. Rent administrativt belastas emellertid detta byggnadssätt av det förhållandet att vissa installationsenheter (kylskåp m. m.), som i detta fall kommer till byggnadsplatsen färdigmonterade i byggnaden, ej åtnjuter samma nedsättning i allmän varuskatt som byggnaden i övrigt. Detta medför tungroddhet och visst avbräck.

I *motionerna I: 416* och *II: 534* hänvisas beträffande motiveringen till de av samma motionärer väckta *motionerna I: 391* och *II: 496*. I sistnämnda motioner hävdas bl. a. att omsättningsskattens nuvarande konstruktion gör att den verkar hämmande på utvecklingen mot ett ökat industriellt byggande. Då omsättningsskatt utgår på material men ej på arbetskostnader blir skattesatsen högre vid rationellt byggande med prefabricerade element än då allt byggnadsarbete utföres på platsen. Denna omsättningsskattens negativa inverkan på det industriella byggandet gör att skattens konstruktion måste bli föremål för omprövning.

Reduceringsregelns avskaffande

Yrkandet i *motionerna I: 588* och *II: 709* om avskaffande av den gällande reduceringsregeln för bl. a. industrins maskininvesteringar ingår som ett led i ett allmänt ekonomiskt principuttalande, där bl. a. räntenivån diskuteras. Nuvarande höga räntenivå motiveras med bristande balans i tillgång och efterfrågan på kapital. Med den höga räntan avses att hålla tillbaka efterfrågan på investeringsmedel. Den frågan anmäler sig då, varför statsmakterna å ena sidan söker stimulera industriinvesteringarna genom lägre omsutttag på vissa investeringsvaror men samtidigt söker hålla tillbaka dem genom en exceptionellt hög räntefot. Vore det inte — frågar motionärerna — med hänsyn till den av utvecklingen betingade växande lånefinansieringen av industriinvesteringarna bättre att göra omsättningsskatten lika för alla och i stället sänka räntenivån? Inte minst för expanderande företag betyder den höga räntenivån betydligt mera än reduceringsregeln för oms på vissa investeringsvaror.

Övriga vid riksdagens början väckta motioner**Undantag från skatteplikt***Proteser*

Undantaget från skatteplikt för läkemedel åberopas i *motionerna I: 63* och *II: 84* till stöd för att också proteser bör bli skattefria. Det är från social synpunkt angeläget, att hjälpmedel av detta slag inte onödigtvis fördyras. Ortopediska hjälpmedel bekostas visserligen numera av statsmedel och den enskilde drabbas därför inte av kostnadsfördyringen genom skatten. Genom att undanta proteser från skatteplikt skulle man automatiskt undanröja den olikformighet i varubeskattningen på tandvårdsområdet som består däri, att dentaltekniska arbeten som utförs på fristående laboratorier belastas med varuskatt, medan samma arbeten utförda av hos tandläkarna anställda tekniker blir skattefria. Denna olikformighet i beskattningen utgör från konkurrenssynpunkt en belastning för laboratorierna och bidrar till att tandläkarna i många fall föredrar att anställa egna tekniker i stället för att anlita fristående dentallaboratorier. Varuskattebestämmelserna motverkar enligt motionärernas mening en effektiv arbetsfördelning på detta område.

Motionärerna i *motionerna I: 157* och *II: 196* åberopar också skattefriheten för läkemedel till stöd för att proteser bör få samma behandling. En person som är i behov av en protes för att kunna leva ett någorlunda normalt liv eller som t. o. m. är beroende av protes för sitt uppehälles skull måste vara att betrakta som i minst lika hög grad vårdbehövande som den patient vilken behöver t. ex. ett stödförband för en vrickad fot.

I ännu skarpare belysning kommer denna orättvisa om man jämför olika behandlingar inom tandvården. Enligt varuskatteförordningen hänföres utdragning av tänder till tandvård. Att ersätta dessa tänder med protes för att

kunna bibehålla nödvändig tuggförmåga anses emellertid inte som tandvård utan är med nuvarande bestämmelser belagt med varuskatt.

Konst

I *motionerna I: 156* och *II: 189* framför motionärerna som huvudmotivering för det i motionerna begärda undantaget från skatteplikt för konst som säljs på utställning att skattefriheten skall ses som ett utflöde av principen att den ersättning en konstskapare får för sin konstnärliga produktion skall vara befriad från varuskatt. Så är ju nu fallet beträffande den ersättning en författare får för sitt manuskript. Det bör vara tillräckligt att omsättningsskatten tas ut på det material som används vid konstframställningen.

Motionärerna anser att man bör iakttaga försiktighet vid medgivanden av undantag från den allmänna varuskatten, men om man i detta fall skulle ta bort omsättningsskatten, drar man bara ut konsekvensen av det undantag riksdagen redan medgett för konst som säljs i konstnärens ateljé. Majoriteten i bevillningsutskottet har menat att om riksdagen bifaller motionsyrkandena om undantag från skatt på konst som säljs vid utställning, skulle nästa steg bli krav på undantag av skatt även vid försäljning i konsthandel. Någon grund för dessa farhågor finns inte enligt motionärernas mening.

Bevillningsutskottet uttalade vid 1966 års riksdag att stöd åt konstnärligt skapande bör ske på andra vägar än genom skattebefrielse. Resonemanget kan låta bestickande, men i verkligheten är det stöd som påtalats synnerligen bristfälligt. Det är framför allt de yngre och okända konstnärerna som är hänvisade till utställningar för att få kontakt med den köpande allmänheten och för att bli recenserade i tidningarna. Det är kanske först efter ett flertal utställningar som de kan räkna med att vara så kända att de blir uppsökta i sin ateljé av någon köpare från allmänheten. Men då har de många gånger blivit så framgångsrika att de också i övrigt har fått större ekonomiskt utbyte av sin verksamhet. Problemet är obetydligt från statsfinansiell synpunkt, men för de enskilda konstnärerna är det inte oviktigt. Ett avdrag med 10 procent på vederlaget för en konstnärlig produkt är synnerligen kännbart för konstnärerna.

Frågan om undantag från allmän varuskatt för konst som säljs på utställning behandlas också i *motionen II: 414*. Motionären gör gällande att det föreligger en principiell skillnad mellan sådan försäljning och den vanliga handeln. När den debuterande konstnären efter år av hårt dubbelarbete äntligen kan presentera sina bästa arbeten genom en utställning, är det väsentliga syftet att erhålla konstnärlig bedömning av kritik och allmänhet på samma sätt som då kompositören framträder med ett musikalskt verk eller då skådespelaren uppträder inför publik. Det kommersiella syftet kommer då kraftigt i bakgrunden.

Av detta framgår — anser motionären — att detta slags konstnärliga verksamhet på intet sätt kan jämföras med det utbudande av varor som sker inom annan form av försäljning, exempelvis av kläder, möbler, matvaror eller husgeråd. Det är för konstnären fråga om ett skapande, som ofta subventioneras med annat arbete och som sällan betalar sig i början. Självklart spelar det i sådana sammanhang en mycket stor roll för det stora flertalet konstnärer, om de har att kämpa mot en omsättningsskatt. Den kan inte ses som ett fristående problem. Det räcker inte med den rätta gnistan och med att uppleva konstens egen låga inombords. Konstnärernas försörjningsproblem måste också lösas. Detta skulle i hög grad underlättas, om varuskatten slopades vid utställningar. Beskattningen av den rent affärsmässiga, alltmer vidgade konsthandels försäljning är självklar. Den skatten kan inte ifrågasättas. Däremot syns rimligt och rättvist att konstnärens förstagångsprestation vid avyttring av konstverk till den köpande allmänheten inte varubeskattas. De administrativa svårigheterna vid gränsdragning mellan beskattade och obeskattade konstverk syns kunna undanröjas genom att följande principer tillämpas:

- 1) Förstagångsförsäljning vid utställning av en konstnärs verk, direkt från denne eller via kommissionär enligt kontrakt, skall icke varubeskattas.
- 2) Konsthandlares, kommissionärers m. fl. försäljning av konst, som icke utgör sådan förstagångsförsäljning, skall varubeskattas.
- 3) Vid deklaration av varuskattepliktig konstförsäljning skall även den icke varuskattepliktiga konstförsäljningen redovisas.

Engångsemballage för sopor

I *motionen II: 423* hävdas att samhällsutvecklingen på ett markant sätt aktualiserat soprenhållning och därmed sammanhängande frågor.

Under senare år har uppsamling av sopor och avfall i säckar av kraftpapper praktiserats i ökad omfattning. Metoden tillgodoser inte bara högt ställda krav på hygien och trivsel utan också möjligheter till rationaliseringar från såväl praktisk som ekonomisk synpunkt. Bostadsföretag i skilda delar av landet har klart positiva erfarenheter av engångsemballaget genom att redovisa besparingar för tillsyn och andra hanteringsåtgärder. Den allmänna varuskatten har emellertid inneburit att engångsemballage för sopor hämmats i sin utveckling inte minst beroende på att mera konventionella uppsamlingsanordningar gynnats genom den s. k. reduceringsregeln, eftersom det här vanligen är fråga om inventarier med beräknad varaktighet av mer än tre år. Det måste enligt motionärernas mening anses otillfredsställande att den allmänna varuskatten skall ha en hämmande inverkan på den hygieniska utvecklingen och förhindra en rationell sophantering. Myndigheter inom hälsovården och ledande hygieniker arbetar för att metoden skall få sin praktiska tillämpning i stort. Det bör därför vara angeläget att skapa

ekonomiska förutsättningar för systemet så att skattemässiga regler inte skall bli till hinder i en fråga av stor allmängiltig betydelse.

Skattskyldighet

Visst undantag för stat och kommun

Motionärerna i *motionerna I: 62* och *II: 85* vänder sig mot det vid 1965 års riksdag införda undantaget från skattskyldighet för verksamhet som staten eller kommun bedriver med syfte uteslutande att tillgodose egna behov. Som bakgrund hade undantaget den samverkan som etablerats mellan försvarets fabriksstyrelse och vissa landsting i fråga om sjukhustvätt.

När ett landsting sköter sin sjukhustvätt, utgår — framhåller motionärerna — naturligtvis ingen allmän varuskatt på tvättkostnaden. Om tvätten ombesörjes av ett enskilt företag, är detta däremot skyldigt att erlægga varuskatt. Detta var före ikraftträdandet av 1965 års beslut också fallet när försvarets fabriksverk åtog sig tvätt för landstingen. Genom den ändring som då kom till stånd befriades försvarets fabriksverk från erläggande av allmän varuskatt i dylika fall. Någon egentlig konkurrens med enskild verksamhet ansågs inte föreligga.

En inte helt obetydlig konkurrens har dock funnits på detta område, då landstingen tidigare i viss omfattning anlitat enskilda tvättrinrättningar, vilkas konkurrensförmåga emellertid blivit väsentligt nedsatt, sedan statens fabriksverk befriats från allmän varuskatt för tvätt åt landstingen. Verkingarna har också börjat visa sig i form av uteblivna order från landstingsinrättningarna.

Även i fråga om uniformstillverkning för statens och kommunernas behov har skattefriheten för försvarets fabriksverk visat sig konkurrenshämmande. Centrala beklädnadsverkstaden (CBV), som sorterar under statens fabriksverk, tillverkar uniformspersedlar och konkurrerar på detta område med flera enskilda företag. Konkurrensen snedvrids emellertid av att CBV i motsats till de privata tillverkarna inte behöver betala allmän varuskatt vid leveranser till statliga och kommunala verk. Det rör sig här om civila uniformer, t. ex. för polis- och järnvägspersonal. En klädkonsumtion, som i varje fall till en del måste anses som privatkonsumtion, har härigenom blivit fritagen från varuskatt.

I själva verket bildar den offentliga sektorn — staten, landstingen och primärkommunerna — i varuskattehänseende ett frihandelsområde, inom vilket myndigheterna kan handla med varandra och arbeta åt varandra utan att betala varuskatt, medan enskilda företag inte kan komma in på denna marknad utan att belastas med skatt. Med tanke på särskilt den statliga verksamhetens rika differentiering framstår detta förhållande som en allvarlig diskriminering av det enskilda näringslivet på områden där konkurrens kan förekomma.

Beskattningsvärde

Beskattningen av transportkostnader för tunga eller skrymmande varor

I motionerna I: 590 och II: 720 lämnas en redogörelse för hur den allmänna varuskatten verkar i fråga om transportkostnader. Innebörden av reglerna är att varutransport, som utförs av en gentemot säljaren fristående fraktförare, d. v. s. en yrkesmässig trafikutövare, är fri från varuskatt medan skatt utgår på samma transport då den utförs av säljaren genom dennes egna firmabilar. Detta har lett till en snedvridning i konkurrensen, särskilt när det gäller tunga eller skrymmande varor, där transportkostnaden ofta är relativt hög i förhållande till själva varupriset. Framför allt drabbas varor i byggnadsbranschen som lättbetong, cement, cementvaror, tegel, lergods, trävaror, järn och stål samt fabriksgjorda byggnadselement, som av säljaren levereras på byggnadsplatsen. Efter höjningen av varuskatten till 11 procent har konkurrenssituationen blivit än mer besvärande. Firmabilarna har blivit direkt diskriminerade i varuskattehänseende. Leverantörerna har på köparens begäran i allt större utsträckning tvingats anlita fristående åkare medan den egna bilparken blir dåligt utnyttjad. Härigenom motverkas de aktuella strävandena att industrialisera byggnadsproduktionen. Transportkostnaderna uppgår ofta till 10—20 procent av varuvärdet. Frågan har därför ej ringa ekonomisk betydelse. Principiellt måste skatten alltid vara konkurrensneutral. Den lämpligaste lösningen är enligt motionärernas åsikt att skattefriheten för transporter som utförs av fristående fraktförare, utsträcks till sådana fall där transporterna utförs med säljarens egna lastfordon, under förutsättning att transportkostnaden debiteras särskilt och inom ramen för taxan för den yrkesmässiga lastbilstrafiken. Ett beslut i denna riktning skulle främja den beslutade liberaliseringen på trafikområdet.

Övriga frågor

Uppbördsterminerna

I motionerna I: 158 och II: 193 erinras om att såväl preliminär A- och B-skatt som preliminär allmän varuskatt skall inbetalas de sex udda månaderna under året och inom uppbördsterminerna som nära sammanfaller. Detta förhållande medför varannan månad en »likviditetskramp» inom näringslivet. Många företag försenar på grund av de stora samtidigta skatteinbetalningarna likvideringen av sina leverantörfakturor. Detta leder i sin tur till att likviditeten även hos leverantörerna — industriföretag, råvaruleverantörer och grossistföretag — påverkas i negativ riktning, vare sig dessa själva är redovisningsskyldiga för allmän varuskatt eller ej. Motionärerna hänvisar också till att Svenska bankföreningen i en skrivelse den 21 juni 1966 till Kungl. Maj:t framhållit att den nuvarande uppbördsperiodiciteten medför

avsevärda olägenheter även för bankerna genom att likviditetspolitiken försvåras, och att kostnadsfördyringar uppkommer i den mån bankerna för att förbereda sig för uppbördsterminerna nödgas hålla en kortfristig likviditet av betydande omfattning.

En möjlighet att i väsentlig mån komma till rätta med dessa problem är att förlägga uppbördsterminerna för varuskatten till jämna månader, varvid uppbörden av varuskatt kommer att sammanfalla med inbetalningen av arbetsgivaravgifterna.

Motionärerna framhåller att enligt en till motionerna bifogad promemoria kan skillnaden i total uppbörd mellan två på varandra följande månader uppgå till storleksordningen 4,2 miljarder kr. Vid ett genomförande av den i motionerna förordade ordningen skulle skillnaden i motsvarande fall komma att röra sig om ca 2,5 miljarder kr. Även om differensen alltjämt blir avsevärd skulle likväl en betydande utjämning ske i fråga om påfrestningarna på likviditeten.

Det förhållandet att, med det ovan förordade systemet, en av redovisningsperioderna för allmän varuskatt skulle komma att omfatta månaderna december och januari och därför normalt fördela sig på två bokföringsår synes enligt motionärernas mening inte medföra olägenheter av sådan art att de kan tillmätas avgörande betydelse. Inte heller behöver nämnvärda problem uppstå i samband med omläggningen. Vid genomförandet av en författningsändring kan förslagsvis den första redovisningsperioden utsträckas till att omfatta månaderna januari—mars och uppbörd av varuskatt således ske i april för hela den ifrågavarande tremånadersperioden. Motionärerna understryker angelägenheten av att en sådan förskjutning av uppbördsterminerna mellan direkt och indirekt skatt fastlägges om mervärdeskatt införes.

Skatt i partihandelsledet

I *motionen* I: 570 gör motionären gällande att den allmänna varuskatten strider mot vad som tidigare ansetts grundläggande för demokratiska beskattningsprinciper. Det har sagts att allmänna varuskattens stora fördel är att den slår lika över hela fältet. Den drabbar livsmedel och andra nödvändighetsvaror lika, sägs det, men dessa varor spelar en mycket större roll i barnfamiljernas och de sämre ställda inkomsttagarnas budget än i de förmögnares. Den som har större lyxkonsumtion kan kompensera skatteskrubben med att minska sina umbärliga inköp. Det är betydligt svårare att minska konsumtionen av nödvändighetsvaror. Motionären anser det vara ett godtyckligt system att ge avdrag och samtidigt ta ut en höjd skatt av människor som föga har att avstå, utan väl behöver ett utlovat skydd för ett snävt beräknat existensminimum. — De sociala skadeverkningarna för sjuka, för dem som av ekonomiska förhållanden något år inte har nämnvärd skattepliktigt inkomst, för skuldsatta studerande och andra borde vara uppenbara.

Lika naturligt som det är att lyxkonsumtion och — i mån som erfordras — andra umbärliga varor beskattas, lika självklart borde det vara att nöd-
torften icke fördyras.

Kunde prisbilliga livsmedel, mjöl och gryn, potatis, mjölk, smör och margarin, liksom enklare arbetskläder och arbetsskodon undantas från beskattningen skulle detta i realiteten innebära någonting motsvarande ett skattefritt avdrag som särskilt vore till gagn för de lägre inkomsttagarna.

Mot detta har anförts att den omständigheten att skatten utgår i minut-handelsledet försvårar möjligheterna att undanta ett flertal varor. Uttaget vid minuthandel medför även i och för sig ett omfattande redovisningstrassel. Antalet detaljhandelsbutiker har beräknats till inemot 70 000. Därtill kommer i många fall skatteuttag även direkt från hantverksföretag, service- och småindustriföretag. Klart är att redovisningen av uppbumen oms för många som bedriver verksamheten i ringa skala och utan särskild personal för bokföring bereder bekymmer. Det är enligt motionärens mening därför uppenbart att ett överflyttande av varuskatten till partihandels- och förädlingsstadiet innebär ett förenklat uppbördssystem, särskilt om företagens personliga uttag eller direktförsäljningar i den mån de är av ringa omfattning undantas. Därigenom skulle även socialt motiverade undantag utan svårighet kunna genomföras liksom en differentiering som hårdare drabbar lyx- och överflödskonsumtion. Att procentsatsen generellt måste höjas om skatten uttas i partihandels- och fabriksledet är naturligt då parti-
priserna är avsevärt lägre. Vid en sådan justering skulle skatten också kunna avvägas så, att täckning erhålls för bortfallen vid de socialt betingade undantag som ovan förordats.

Sammanfattning av vissa yttranden i ärendet

Med anledning av bl. a. det motionsvis framförda önskemålet om ytterligare utredning beträffande de i propositionen behandlade frågorna har utskottets kansli på uppdrag av utskottet anhållit om yttranden i frågan från följande myndigheter och organisationer: generaltullstyrelsen, kommerskollegium, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Malmöhus län, länsstyrelsen i Örebro län, Elektriska installatörsorganisationen EIO, Rörledningsfirmornas riksförbund, Svenska elverksföreningen, Svenska kraftverksföreningen, Sveriges grossistförbund, Sveriges hotell- och restaurangförbund, Sveriges industriförbund och Sveriges lantbruksförbund.

Kansliet har fått svar från samtliga tillfrågade utom kommerskollegium. Rörledningsfirmornas riksförbund har hänvisat till en av förbundet till riksskattenämnden gjord framställning, som inte redovisas här. Remissinstansernas synpunkter återges här i sammandrag.

Riksskattenämnden redogör inledningsvis för nämndens ställningstagan-

de i de olika frågor som lett fram till förslaget i propositionen samt för de regeringsrättsutslag som redovisas i propositionen och konstaterar efter en redovisning av vad nämnden i olika sammanhang erfarit om reduceringsregelns tillämpning i praktiken att de nuvarande förhållandena inte är tillfredsställande. Nämnden konstaterar att tillämpningen lett till en inte önskvärd konkurrensnedvridning med varuskatten som slagträ. Vidare framhålls att nämnden i sitt yttrande inte bedömer ärendet med hänsyn till de ekonomiska effekterna utan endast ur synvinkeln av önskvärdheten att få enkla tillämpningsregler.

Med utgångspunkt härifrån tillstyrker nämnden den föreslagna värdegränsen på 500 kr. Anknytningen till kommunalskattelagens regler för avskrivningsobjekt anser nämnden kunna diskuteras med hänsyn till att det inte finns någon enhetlig praxis om vad som är att anse som sådant objekt. Om stadgandet likväl skall ha denna tolkning vill nämnden ha ett förtydligande av vad som i sammanhanget avses med » normalt ». Nämnden ifrågasätter emellertid om inte större praktiska fördelar skulle vinnas om man höjde värdegränsen till 1 000 kr. och samtidigt slopade kravet på att investeringsvarorna skall utgöra komplett maskin eller annat inventarium. Nämnden motsätter sig inte det motionsvis framförda förslaget att ge köparen avdragsrätt i den mån säljaren inte reducerat skatten där så bort ske men framhåller samtidigt att denna möjlighet endast kan utnyttjas av skattskyldiga, varför betydande delar av näringslivet kommer att stå utanför denna möjlighet. Beträffande de föreslagna ändringarna i fråga om fasta maskiner och ledningar konstaterar nämnden att förslagen överensstämmer med de ståndpunkter som nämnden tidigare intagit i dessa frågor och att nämnden inte funnit anledning frångå sitt tidigare ställningstagande.

Till riksskattenämndens yttrande är fogad en *reservation* av de tre företrädarna inom nämnden för näringslivet. Reservanterna konstaterar att en särskild reduceringsregel under alla förhållanden måste medföra komplikationer för de skattskyldiga och ställer frågan om de föreslagna ändringarna kan antas leda till några förenklingar. De finner att endast värdegränsen kan antas innebära någon nämnvärd förändring i förhållande till gällande ordning. Innan nya anvisningar hunnit utfärdas om vad som skall förstås med komplett maskin eller del därav, kan befaras att samma osäkerhetstillstånd kommer att inträda som rådde tiden närmast efter reduceringsregelns införande. Efter att ha summerat olägenheterna av reduceringsregelns nuvarande utformning föreslår reservanterna att regeln förenklas genom att den utsträcks till att omfatta alla varor som är avsedda för stadigvarande användning inom näringslivet. För att undvika dokumentationsskyldighet vid smärre försäljningar liksom för att undvika skattebortfall anser reservanterna att en värdegräns kan övervägas. Denna gräns bör inte sättas lägre än 200 kr. men kan möjligen höjas något för att motverka skattebortfall.

Beträffande de i propositionen föreslagna ändringarna i fråga om fasta maskiner finner reservanterna att förslagen knappast skulle leda till sådan förenkling att motiv finns för att bryta den redovisningsrutin som nu utbildats och därigenom skapa nya förvirrande gränsdragningar inom fastighetsområdet.

Reservanterna motsätter sig däremot icke det i propositionen framlagda förslaget om ändrad behandling av ledningar.

I ett särskilt yttrande har ledamoten Thulin, som biträder majoritetens mening, ifrågasatt om inte en mera radikal omläggning av reduceringsregeln borde genomföras i detta sammanhang. Detta skulle kunna ske genom att skattesatsen nedsätts för alla leveranser till näringslivet, alltså även konsumtionsvaror och avpassas så att det sammanlagda skatteutfallet blir oförändrat. Härigenom skulle systemet bli enkelt och lätthanterligt.

Överståthållarämbetet anser sig icke kunna nog understryka de av departementschefen åberopade svårigheterna i fråga om reduceringsregeln men framhåller samtidigt att åtskilliga av oklarheterna i lagstiftningen försvunnit genom regeringsrättsutslag och anvisningar av riksskattenämnden. Ämbetet belyser utförligt de svårigheter som förelegat och i vissa fall alltför jämt föreligger vid regelns tillämpning och visar hur skatten kommit att användas för en illojal konkurrens. Ämbetet anser det tveksamt om införandet av begreppet komplett inventarium verkligen kommer att medföra eftersträfvade förenklingar och finner den föreslagna utformningen av lagtexten kunna ge anledning till tvekan om den rätta innebörden. Ämbetet bedömer en värdegräns som nödvändig men lämnar frågan öppen om den bör sättas högre än som föreslagits i propositionen. I fråga om fasta maskiner och ledningar ansluter sig ämbetet helt till propositionens förslag.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller att dess varuskattekontor tillämpade en värdegräns på 200 kr. efter reduceringsregelns införande. Länsstyrelsen redogör för den tolkning som enligt dess förmenande kunde göras till stöd för en sådan gräns inom ramen för gällande lagstiftning och konstaterar att en sådan gräns fungerade väl i det praktiska arbetet och vann förståelse och uppskattning bland konsumenter och skattskyldiga. Länsstyrelsen biträder i övrigt de synpunkter som framförs i propositionen och framhåller avslutningsvis dels att kostnadsökningen för inventarieanskaffning inom landets näringsliv skulle med utgångspunkt från de inom länet restituerade skattebeloppen med anledning av den ändrade tolkningen av reduceringsregeln — alltså i huvudsak berörande montering av fasta maskiner samt vissa reservdelar m. m. — kunna beräknas till ett minimibelopp av 10 milj. kr. dels att denna kostnadsökning medför ökad rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen.

Länsstyrelsen i Örebro län biträder till alla delar förslaget i propositionen.

Generaltullstyrelsen, som är beskattningsmyndighet i fråga om den all-

männa varuskatten vid införsel till riket, begränsar sitt yttrande till att avse skattetekniska aspekter från importsynpunkt. Styrelsen ställer sig tveksam till möjligheterna att åstadkomma förteckningar över reduceringsberättigande varor dels på grund av den mycket oklara innebörden av attributet komplett och med hänsyn till det stora varusortiment det gäller. På grund av att det inte finns några fasta normer angående vilka objekt som bör göras till föremål för avskrivning och då det kan ifrågasättas om sådana normer kan uppställas uttalar styrelsen även tveksamhet om lämpligheten av kriteriet varaktighet. I enlighet härmed föreslår styrelsen att endast kriterierna värdegräns och stadigvarande användning i yrkesmässig verksamhet bibehålls. Den föreslagna värdegränsen vid 500 kr. finner styrelsen väl vald. Styrelsen visar vidare genom exempel att den i propositionen föreslagna gränsen inklusive skatt är omöjlig att tillämpa i vissa fall vid import och föreslår därför en ändring av bestämmelserna av innebörd att 500-kronorsgränsen vid införsel i stället skall avse ett beskattningsvärde exklusive allmän varuskatt av 471 kr.

Vidare föreslås viss ändring av sista stycket av anvisningarna till 9 § rörande frimärken, sedlar och mynt samt ett förtydligande av anvisningarna till 18 § i fråga om eljest skattefria verktyg som ingår i maskinleverans.

Sveriges industriförbund betonar inledningsvis angelägenheten från handelspolitisk synpunkt av att mervärdeskatt snarast införs och finner mot denna bakgrund det tveksamt om några mera genomgripande förändringar i den allmänna varuskatten bör vidtas nu. Förbundet betonar att rättsläget i fråga om varuskatten, vilket var förvirrat omedelbart efter reduceringsregelns införande 1965, numera inte är oklarare än på andra skatteområden. Grunden för Köpmannaförbundets framställning, som var de uppkomna svårigheterna för vissa detaljhandlare att bestämma skattesatsen efter varans uppgivna användning hos köparen, anser Industriförbundet inte längre vara aktuell, sedan regeringsrätten avgjort principfrågan om reduceringsregelns räckvidd. Förbundet understryker vidare att lagtexten i 1965 års proposition talar om investeringar utan någon inskränkning och att härmed måste ha åsyftats bruttoinvesteringar, som alltså inbegriper kostnader för reparation och underhåll. Den föreslagna begränsningen till nyinvesteringar innebär att en ansenlig del av industrins årliga underhållskostnader, som uppskattas till ca 2 miljarder, skulle undandras reduceringsregelns tillämpning. I anslutning härtill redovisas vissa undersökningar som gjorts beträffande den ökade skattebelastning som skulle uppkomma för olika branscher om förslaget genomförs.

I fråga om den föreslagna 500-kronorsgränsens verkningar framhålls att bestämmelsen skulle drabba inte bara redskap, verktyg m. m. inom jordbruk, fiske, hantverk och mekaniska verkstäder utan också i stor utsträckning varor inom industriproduktionen. Som exempel anförs textilbranschen, där den tekniska utvecklingen nödvändiggör utbyte av detaljer som var för

sig ligger under den angivna gränsen men som sammanlagt för vederbörande industrier representerar betydande värden.

Den föreslagna begränsningen till komplett maskin eller annat komplett inventarium finner Industriförbundet med hänsyn till de därom gjorda uttalandena av departementschefen svår att tillämpa, då även delar till en komplett anläggningstillgång skall kunna ha karaktär av komplett investeringsvara. I sammanhanget anförs åtskilliga exempel på de tolkningssvårigheter som bestämmelsen kan medföra.

Förbundet finner med utgångspunkt från den redovisade kritiken att den i propositionen föreslagna utformningen av reduceringsregeln är behäftad med sådana brister att den inte är tjänlig som grund för lagstiftning. I stället föreslår förbundet att regeln förenklas genom att bestämmelsen får gälla alla maskiner och inventarier oavsett varaktighetstid och att en eventuell kompensation för härigenom uppkommande skattebortfall sker antingen genom att försäljningar till ett sammanlagt belopp av 1 000 kr. undantas från regeln eller att man inför en beloppsgräns, som inte bör sättas högre än vad Köpmannaförbundet föreslagit.

Mot den i propositionen föreslagna bestämmelsen att fast maskin skall behandlas som vara riktar Industriförbundet också en mycket utförligt motiverad kritik. Bl. a. framhålls att förslaget inte kan motiveras med några svårigheter för de skattskyldiga eller med att reduceringsregeln i fråga om dessa maskiner skapat gränsdragningsproblem. Den i propositionen redovisade grunden att fasta maskiner från skattesynpunkt bör behandlas på samma sätt som lösa maskiner och andra inventarier kan förbundet inte dela, då det anser att ljunstestationerna i fråga om de fasta maskinerna är av en helt annan betydelse än i fråga om de lösa och att de fasta maskinerna därför i stort sett bör behandlas som fast egendom i övrigt. I sammanhanget åberopas att det finns fall där praktiskt taget en hel industrifastighets byggnadsvärde utgörs av fast maskinvärde. För att belysa de kostnadsfördyrande effekterna av förslaget lämnas exempel från olika branscher inom framför allt den tunga industrin. Med utgångspunkt från kostnadsfördyringen för ett undersökt järnverk beräknas kostnadsökningen för järn- och stålverken till 10 à 12 milj. kr. per år. Utöver de ekonomiska konsekvenserna framhåller förbundet också att bestämmelsen skulle skapa nya komplikationer för skattskyldiga entreprenörer som utför arbeten såväl på fastigheter som på fasta maskiner.

Vad angår den i propositionen föreslagna ändringen av beskattningen av ledningar finner förbundet förslaget innebära vissa fördelar från förenklingssynpunkt, men ifrågasätter om inte större hänsyn bort tas till förslagets fördyrande effekt för kraftdistributörerna.

Avslutningsvis framhåller förbundet vikten av att ett smidigt övergångsförfarande tillämpas, så att varken säljaren eller köparen drabbas av en ökad skatt som de inte kunnat förutse.

Sveriges grossistförbund motsätter sig 500-kronorsgränsen och anser inte att det visats skäl för att sätta gränsen högre än till 200 kr. Begränsningen till kompletta inventarier anser förbundet medföra betydande gränsdragningsproblem och väsentliga fördyringar. Som exempel anføres vissa typer av separatorer där separatorkulan utgör 60 % av separatorns pris och kostar ca 40 000 kr. Ersättningsleverans av kulan kan då knappast bli en komplett maskin som åtnjuter reducering. Förbundet motsätter sig också bestämt ändrad beskattning av fasta maskiner med hänsyn till kostnadsfördyringen. Däremot tillstyrkes förslaget i fråga om elledning och andra ledningar. Slutligen önskas möjligheter för köparen att erhålla restitution eller avdrag i de fall säljaren debiterat full skatt på en vara för vilken reduceringsregeln skall gälla.

Sveriges köpmannaförbund framhåller, att då förbundet föreslog införandet av en 200-kronorsgräns, var förutsättningen härför att inga ändringar skulle ske i fråga om bestämmelserna i övrigt. I varje fall hade förbundet ingen anledning förutsätta att det endast skulle bli fråga om komplett inventarium. Förbundet anser att då detta krav kommer in förändras innebörden av värdegränsen i hög grad och framför allt om värdegränsen som nu skett förslås höjd till 500 kronor. Med hänsyn härtill och på grund av omöjligheten för säljaren att avgöra om det är fråga om ett komplett inventarium eller del av något större inventarium anser förbundet att kravet på komplett inventarium måste bortfalla.

Under förutsättning att förbundets synpunkter i fråga om värdegränsen iaktas har förbundet inte något att erinra mot propositionens förslag i vad det avser elledningar. Däremot anser förbundet inte att någon skatte-skärpning i fråga om de fasta maskinerna vilket föreslås i propositionen är motiverad av de genom reduceringsregeln uppkomna svårigheterna. Slutligen framhåller förbundet att någon anknytning till reglerna om årliga värdeminskningsavdrag som de nu är utformade inte är nödvändig, men att införande av en värdegräns även i dessa regler kunde vara av värde.

Svenska elverksföreningen och *Svenska kraftverksföreningen* vänder sig i ett gemensamt yttrande såväl mot den ändrade beskattningen av elledningar som mot den föreslagna utformningen av reduceringsregeln. Beträffande elledningarna ansluter sig föreningarna till den uppfattning som kommit till uttryck i motionerna I:721 och II:901, innebärande att elledningar bör behandlas som vara och inte som fastighet, vilket propositionsförslaget innebär. Till stöd för denna uppfattning åberopas bl. a. att endast 1 % av ledningsnätet går över egen mark — alltså det läge då ledningarna enligt gällande bestämmelser blir att hänföra till fastighet — och att det därför inte är skäligt att beskattningen kraftigt skärps för den helt övervägande delen av material för att undvika vissa praktiska svårigheter vid beskattningen av den återstående, ojämförligt mindre delen. Det rimliga måste enligt föreningarnas uppfattning vara att undanröja de praktiska svårig-

heterna genom att medge skattereduktion också för den procent av ledningarna som går över ledningsägarnas egen mark. Med utgångspunkt från förbrukningen av ledningsmateriel hos Sydkraft beräknar föreningarna att kostnadsökningen skulle om propositionsförslaget genomförs komma att röra sig omkring 15 milj. kr. årligen. Föreningarna visar också att värdegränsen på 500 kr. skulle medföra betydande skatteskärpningar för kraftdistributörerna. Enbart elmätarna skulle härigenom fördyras med ca 1 milj. kr. per år. Om det av praktiska skäl är nödvändigt med en värdegräns, vilket föreningarna ifrågasätter, bör denna sättas så lågt som möjligt.

Sveriges hotell- och restaurangförbund framhåller att den föreslagna 500-kronorsgränsen avsevärt skulle fördyra nyanskaffningarna inom hotell- och restaurangnäringen. Vid köp av 100 stolar à 150 kr. blir skattehöjningen 600 kr. Totalt uppskattas skatteskärpningen till 2 milj. kr. per år. Förbundet vill bibehålla den nuvarande reduceringsregeln eller få en ändring som möjliggör att möblemang och inredningar får från värdesynpunkt behandlas som en enhet vid en eventuell 500-kronorsgräns.

Sveriges Lantbruksförbund överlämnar i ärendet ett av Lantbrukets skattedelegation upprättat utlåtande som sitt yttrande. Delegationen framhåller inledningsvis att de i propositionen föreslagna ändringarna leder till nya gränsdragningssvårigheter, som bedöms vara av minst samma storleksordning som de som uppkommit genom reduceringsregelns införande. Vidare konstateras att någon avsikt att skärpa beskattningen för konsumenterna inte redovisas i propositionen, men att de framlagda förslagen i sig själva ofrånkomligen leder till en inte oväsentlig skatteskärpning. Den årliga skatteskärpningen för förvärvskällan jordbruksfastighet redovisas för de viktigaste varugrupperna, och med ledning härav uppskattas den sammanlagda årliga effekten till ca 10 milj. kr. För jordbrukets ekonomiska förningsrörelse bedömes motsvarande belopp komma att uppgå till 20 milj. kr.

Förslaget att reduceringsberättigande investeringsvara skall utgöra komplett maskin eller annat komplett inventarium finner delegationen medföra att flertalet av de detaljer med vilka lantbrukarna vanligen successivt kompletterar sina maskiner skulle falla utanför reduceringsregeln. Beskattningen skulle leda till att det blev förmånligare att från början köpa maskinerna med all tänkbar utrustning än att komplettera dem efter behov. Ett företagsekonomiskt riktigt handlande skulle sålunda motverkas.

Delegationen anser inte den i propositionen föreslagna anknytningen mellan reduceringsregeln och kommunalskattelagens anläggningstillgångar vara motiverad. Det framhålls att den gränsdragningsrörelse som i förvärvskällan rörelse för närvarande i praktiken godtas vid inkomstbeskattningen inte följer lagens bestämmelser om att endast varaktighetstiden skall vara avgörande. Åtskilliga maskiner av ringa värde torde avdras som omkostnad trots att varaktighetstiden överstiger tre år. Vidare framhålls att för lantbrukets del kommer en bedömning av varorna med hänsyn till varaktigheten

att framstå som verklighetsfrämmande, då flertalet lantbrukare redovisar inkomsten efter kontantprincipen enligt vilken treårsinventarier inte förekommer.

I fråga om den föreslagna beloppsgränsen understryker delegationen dels att denna konstruktion skapar tröskelproblem med egendomliga effekter i form av bl. a. inte avsedda skattevinster för säljaren, dels att en sådan åtgärd får en starkt skatteskärpande effekt, varför den avstyrks. I stället föreslås att alla reservdelar till maskiner från skattesynpunkt skall behandlas på samma sätt som de maskiner till vilka de hör.

Beträffande de fasta maskinerna anser delegationen det svårt att försvara den nuvarande skillnaden i beskattning mellan sådana maskiner och lösa maskiner, trots att den föreslagna ändringen leder till en skatteskärpning. I detta sammanhang föreslår delegationen även en sådan ändring av bestämmelserna, att fast maskin i jordbruksfastighet kommer att jämföras med fast maskin i industriell verksamhet.

Delegationen delar helt den uppfattning som kommit till uttryck i motion II: 901 beträffande elledning.

Elektriska installatörsorganisationen EIO framhåller att det från tillämpningssynpunkt skulle stöta på praktiska svårigheter att i fråga om varubeskattningen i vissa fall särbehandla viss del såsom t. ex. ledningar i det naturliga materialkomplexet — installationsmateriel. Organisationen ansluter sig därför beträffande elledningar till den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen eller att ledningar skall behandlas som fastighet.

Vidare framhålls att i den rika variation av leveranser, som i praktiken förekommer, det torde bli synnerligen svårt att avgöra när kravet på »kompletthet» är uppfyllt. För elinstallatörernas vidkommande skulle därför en värdegräns — gärna 500 kronor — jämte tidigare fastställda krav på tre års varaktighet men utan villkoret på komplett objekt vara att i hög grad fördraga. Dessutom skulle man härigenom få den neutrala verkan av skatten, som departementschefen angivit som önskvärd. Man skulle nämligen då icke behöva riskera att maskinleverans från skattesynpunkt behandlades olika, om å ena sidan en maskinfirma sålde ett maskineri och monterade in detta i driftfärdigt skick hos kunden-industriföretaget eller å andra sidan maskinfirman sålde maskinen till industrin utan montage och industrin överlät åt ett elföretag på platsen att utföra montagearbetet. Vad angår den särskilda behandlingen av s. k. fasta maskiner anses inte någon ändring i nu gällande förhållanden påkallad.

Utskottets yttrande

I propositionen framhålls att syftet med de där framlagda förslagen endast är att komma till rätta med de problem och olägenheter som reduceringsregeln för industrins investeringsvaror medfört i den praktiska tillämpningen. Departementschefen uttalar vidare att en översyn verkställdes inte endast för att skapa större klarhet beträffande tillämpningsområdet för reduceringsregeln utan också för att så långt möjligt undanröja praktiska svårigheter i debiterings- och redovisningshänseende. Någon annan anledning till ändring av reduceringsregeln anges inte.

De föreslagna ändringarna berör huvudsakligen tre olika områden. I fråga om skattereduceringen innebär förslaget införandet av en värdegräns på 500 kr., vilken anknyts till varans beskattningsvärde. Samtidigt begränsas regeln att gälla kompletta maskiner och inventarier som med hänsyn till sin varaktighet utgör sådana anläggningstillgångar som enligt anvisningarna till kommunalskattelagen är föremål för årliga värdeminskningssavdrag. Varje objekt måste således uppfylla såväl sistnämnda villkor som villkoret om 500 kronors värde för att reducere skall få ske. Vidare föreslås ändringar i beskattningen av s. k. fasta maskiner innebärande att skatt utan reducere kommer att utgå i fråga om reparation och underhåll samt att monteringskostnader för sådana maskiner beskattas enligt reduceringsregeln. I denna del motiveras förslaget bl. a. med att det inte bör föreligga någon skillnad i beskattningshänseende mellan fasta och lösa maskiner. Slutligen föreslås beträffande elledningar och andra ledningar att de alltid skall räknas som fastighet, vilket innebär att ledningsmaterial inte kan bli föremål för reducere men att å andra sidan arbetskostnaden blir skattefri.

När reduceringsregeln infördes i samband med höjningen av omsättningskatten år 1965 från 6 till 9,1 %, var syftet att undanta näringslivets investeringar från den för konsumtionsvaror beslutade skatteskärpningen. Regelns utformning medförde, som rättsprövningen visat, att även åtskilliga detaljer som normalt inte betraktas som investeringsvaror men som har en beräknad varaktighetstid av mer än tre år kan komma i åtnjutande av reducere, vilket medfört praktiska svårigheter för vissa grupper av skattskyldiga. Regeringsrättsutslag rörande bl. a. montering av fasta maskiner och rörande beskattningen av elledningar som går över annans mark har också inneburit konsekvenser som inte torde ha varit förutsedda vid regelns tillkomst.

I propositionen åberopas till stöd för de föreslagna åtgärderna framställningar från Köpmannaförbundet och Motorbranschens riksförbund samt resultatet av en inom finansdepartementet verkställd översyn. Inga beräk-

ningar av förslagets ekonomiska effekter eller yttranden från vare sig myndigheter eller näringslivet redovisas i propositionen.

I vissa av de i anledning av propositionen under vårriksdagen väckta motionerna hävdades att de föreslagna åtgärderna skulle komma att innebära en skatteskärpning av ganska betydande mått för stora delar av näringslivet men ändå inte leda till de avsedda förenklningarna. Vidare framhölls att ytterligare utredning borde verkställas. Med anledning härav beslöt utskottet enhälligt att uppskjuta behandlingen av propositionen till höstriksdagen samt att införskaffa ytterligare utredning i ärendet. De yttranden som kommit utskottet till handa ger ett klart uttryck för att det inte finns nämnvärd anslutning till propositionens förslag inom näringslivet, och att det även bland de statliga remissinstanserna i vissa avseenden uttalas tvekan om lämpligheten av de föreslagna åtgärderna. Vidare förekommer påpekanden om tekniska brister i propositionen. I fråga om förslagets ekonomiska effekter lämnas i yttrandena åtskilliga exempel avseende såväl särskilda varor som enskilda företag och hela branscher. Någon säker uppskattning av den totala skatteskärpningen kan dock inte göras på grund av bristande statistiskt underlag. För jordbrukets och dess ekonomiska föreningsrörelses del uppskattas exempelvis skatteskärpningen till ca 30 milj. kr. årligen och samma skärpning räknar el- och kraftverkssidan med för sin del. Härav kan dras den slutsatsen att den sammanlagda skatteskärpningen för näringslivet måste bli avsevärd. Tyngdpunkten i näringslivets argumentering ligger dock på det principiella och skattetekniska planet. Utskottet anser sig därför med hänsyn till de framförda erinringarna inte kunna utesluta möjligheten av att propositionen skulle fått en delvis annan utformning om departementschefen valt den sedvanliga vägen att först låta upprätta ett förslag, som efter remissbehandling fått ligga till grund för propositionen, där i så fall också departementschefens bemötande av remissinstansernas kritik skulle ha redovisats. Under alla förhållanden torde det få betecknas som ett avsteg från gällande praxis att inte höra de berörda parterna innan en proposition framläggs rörande frågor som uppges vara av uteslutande teknisk natur.

I fråga om de föreslagna författningsändringarna vill utskottet till en början konstatera att de olägenheter för de skattskyldiga som propositionen avser att avhjälpa, endast påvisats i fråga om försäljningen av vissa järnhandelsvaror, reservdelar och kontorsutensilier m. m. samt beträffande elledning. Utskottet kan såtillvida biträda departementschefens uppfattning som utskottet finner att de påtalade olägenheterna i nyssnämnda avseenden bör rättas till om man på längre sikt vill behålla den allmänna varuskatten som huvudform för den generella indirekta beskattningen. Därifrån är emellertid steget långt till att acceptera de lösningar på dessa problem som föreslås i propositionen och den påtagliga skattehöjning för näringslivet som skulle bli följderna därav. Utskottet kan inte heller finna att förslagets skatte-

skärpande verkningar står i överensstämmelse med det i andra sammanhang uttalade önskemålet om ökning av industrins investeringar.

En så genomgripande ändring av den allmänna varuskatten som nu föreslås kan emellertid enligt utskottets mening inte ses uteslutande som ett skattetekniskt problem utan frågan härom måste också bedömas mot bakgrunden av de aktuella övervägandena om den indirekta beskattningens framtida utformning. Sedan propositionen framlades har utredningen angående indirekta skatter och socialförsäkringsavgifter avgett sitt betänkande, vilket torde innebära att ytterligare utredning knappast kan komma i fråga beträffande mervärdeskatten. Det finns därför skäl anta att — sedan nämnda betänkande i vanlig ordning remissbehandlats — frågan om mervärdeskattens införande kommer att under loppet av nästa år bli föremål för ett slutligt ställningstagande. Till stöd för detta antagande vill utskottet också återropa de i åtskilliga sammanhang uttalade önskemålen om en allmän reform av skattesystemet liksom det förhållandet att åtskilliga av våra viktigare handelspartners såsom Danmark och Västtyskland redan beslutat införa mervärdeskatten, som vid en vidgad europamarknad troligen blir den enda godtagna formen för generell indirekt beskattning. Utskottet kan emellertid inte finna att införandet av mervärdeskatteprincipen behöver anstå tills utvecklingen av det handelspolitiska läget framtingar en sådan åtgärd. I stället måste det vara en uppenbar fördel att i ett sådant läge förfoga över en beskattning, som då passerat initialsvårigheterna.

Den förevarande propositionen kan återropas till stöd för en skattereform. Utskottet finner nämligen att just de frågeställningar som redovisas i propositionen alla är av den arten att de inte skulle vara för handen vid en mervärdeskatt. Det finns därför skäl att inte vidta några mera betydelsefulla ändringar i varuskatten, innan man tagit slutlig ställning till om denna skatteform skall bestå under nämnvärd ytterligare tid. Sådana ändringar måste under alla förhållanden medföra inte endast nya tolkningar och rättsprövningar för myndigheterna utan också praktiska svårigheter för skattskyldiga och köpare,, vilket ter sig helt onödigt om skatten är avsedd att avvecklas inom en inte alltför avlägsen framtid. Enligt utskottets mening är det emellertid inte bara den handelspolitiska situationen och varuskattens nackdelar som talar för införandet av mervärdeskatteprincipen. En sådan åtgärd torde också vara en förutsättning för en mera genomgripande allmän skattereform, därvid flera olägenheter inom såväl den direkta som indirekta beskattningen bör kunna elimineras.

Utskottet anser alltså att det under loppet av nästa år bör finnas förutsättningar för ett slutligt ställningstagande till frågan om införande av mervärdeskatteprincipen och att det med hänsyn härtill inte finns anledning att nu vidta de i propositionen föreslagna ändringarna rörande den allmänna varuskatten. Utskottet ansluter sig följaktligen till det i motionerna I: 723 och II: 903 framförda yrkandet om avslag på propositionen men kan

inte biträda ändringsyrkandet i dessa motioner. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till propositionen och även till de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de innehåller förslag som syftar till att förbättra de i propositionen framlagda förslagen.

Det ovan redovisade principiella ställningstagandet medför att utskottet inte heller kan biträda de vid riksdagens början väckta motioner som behandlas i detta betänkande och som alla avser ändringar i den allmänna varuskatten. Denna ståndpunkt innebär självfallet inte att utskottet genomgående tar avstånd från de i motionerna anförda synpunkterna utan endast att utskottet inte finner skäl att under nuvarande omständigheter förorda några ändringar i den allmänna varuskatten. Åtskilliga av de framförda motionsyrkandena blir över huvud taget inte aktuella om mervärdeskatteprincipen införs.

Beträffande yrkandena om undantag från skatteplikt gäller givetvis att vilket skattesystem man än väljer kan man från beskattningen undanta vilka varor som helst, men erfarenheterna från den allmänna varuskatten visar tydligt att varje undantag föder krav på ytterligare undantag från närliggande varuområden. Enighet har emellertid rått inom de två utredningar som sysslat med mervärdeskatten att konstnärers försäljning av egna verk bör undantas från beskattningen och därför skulle yrkandena i motionerna I: 156 och II: 189 samt II: 414 bli tillgodosedda om mervärdeskatten får den föreslagna utformningen. I fråga om undantagen från skatteplikt finns ett yrkande som utskottet vill något närmare belysa. Det gäller den i motionerna I: 63 och II: 84 samt I: 157 och II: 196 behandlade frågan om beskattningen av proteser. I båda motionerna hänvisas till att proteser står mycket nära läkemedel, som nu är undantagna från skatteplikt. I stort sett samma undantag föreslås gälla vid införande av mervärdeskatt. Frågan torde främst ha betydelse för tandproteser, då övriga proteser i huvudsak är kostnadsfria för patienterna. Det skattemässiga problemet består däri att proteser beskattas helt om de framställs av ett fristående dentallaboratorium och säljs till en tandläkare, medan endast materialet beskattas då arbetet utförs av en hos en tandläkare anställd tandtekniker. Frågan om beskattningen av tandproteser vid införande av mervärdeskatt har behandlats av utredningen angående indirekta skatter och socialförsäkringsavgifter i dess nyligen avgivna betänkande (Stencil Fi 1967: 10). Utredningen uttalar förståelse för yrkandet om skattefrihet men anser att skattetekniska skäl talar mot ett sådant undantag. Utredningen framhåller att den avdragsrätt som tillkommer dentallaboratorierna för material och utrustning inte tillkommer tandläkarna, vilket bidrar till att begränsa skillnaden i reell skatteeffekt. Utskottet vill därför i denna fråga nöja sig med att konstatera att en övergång till mervärdeskatt uppenbarligen skulle bidra till att i viss mån reducera de olägenheter som motionärerna påtalat.

I fråga om det i motionen II: 423 begärda undantaget från skatteplikt för engångsemballage för sopor kan utskottet inte finna att motionärerna anfört tillräckliga skäl för sitt yrkande. Undantag av detta slag måste enligt utskottets mening bestämt avvisas, oavsett vilken form man väljer för en generell indirekt beskattning.

De i motionerna I: 590 och II: 720 framförda synpunkterna att varuskatten gynnar fristående fraktförare vid transporter av framför allt tunga och skrymmande varor torde inte kunna bestridas. Detta förhållande framstår såsom en uppenbar olägenhet i den nuvarande beskattningen och kan anföras som exempel på en sådan snedvridande verkan som skulle bortfalla vid övergång till mervärdeskatt. Också en sådan olikformighet i beskattningen som påtalats i motionerna I: 560 och II: 712 i fråga om jordbrukets och skogsbrukets fasta maskiner i förhållande till industrins rättas till vid en skattereform liksom även flertalet av de effekter i fråga om byggandet som påvisats i de här behandlade motionerna I: 321 och II: 405 samt I: 416 och II: 534.

Om en övergång till mervärdeskatt således skulle tillgodose ett flertal av de önskemål som framställts i de här behandlade motionerna kvarstår dock i och för sig beaktansvärda frågor, som förblir obesvarade. Hit hör yrkandet i motionerna I: 62 och II: 85 om slopande av nu gällande undantag från skattskyldighet för verksamhet som stat eller kommun bedriver för att tillgodose egna behov. Motionärerna gör gällande att detta undantag snedvrider konkurrensen genom att exempelvis försvåra för enskilda tvätterier att konkurrera med Försvarets fabriksverk i fråga om anbud på tvätt. Utskottet, som delar motionärernas uppfattning i frågan, har funnit att den nyssnämnda utredningen rörande mervärdeskatten föreslagit att bestämmelserna på denna punkt skulle bli oförändrade vid övergång till mervärdeskatt. Detta förhållande är enligt utskottets mening emellertid inte något skäl för att göra ändringar i den allmänna varuskatten i nämnda avseende utan rättelse bör ske först om Kungl. Maj:t skulle följa utredningens förslag på denna punkt.

Också yrkandena i motionerna I: 588 och II: 709 om reduceringsregelns slopande vid den allmänna varuskattens bibehållande samt i motionen I: 570 om uttagande av varuskatten i partihandelsledet avstyrker utskottet under hänvisning till sina ovan redovisade ståndpunkter.

En fråga som är gemensam för varuskatten och mervärdeskatten tas upp i motionerna I: 158 och II: 193. Motionärerna fäster uppmärksamheten på att uppbörden av varuskatt sammanfaller med uppbörden av A- och B-skatt, vilket särskilt för bankerna medför likviditetssvårigheter under vissa månader. Då mervärdeskatten föreslås få samma uppbördsterminer som varuskatten skulle den av utskottet förordade övergången till mervärdeskatt inte innebära någon lösning av detta problem. Frågan, som i första hand inte är av skatteteknisk utan av samhällsekonomisk art, kan lösas antingen

som motionärerna föreslår genom ändrade uppbördsterminer för varus-katten eller genom motsvarande åtgärder i fråga om andra skatter eller avgifter. Även andra lösningar kan tänkas. Motionärerna hänvisar till att bankföreningen gjort en framställning till Kungl. Maj:t i frågan. Utskottet förutsätter därför att motionärernas synpunkter kommer att i vederbörlig mån beaktas då nämnda framställning prövas.

Utskottets hemställan

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 723 av herr Gösta Jacobsson m. fl. och II: 903 av herr Magnusson i Borås m. fl. måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 47;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 62 av herr Stefanson m. fl. och II: 85 av herr Öhvall m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 63 av herrar Tistad och Stefanson samt II: 84 av herr Werbro m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 156 av herrar Thorsten Larsson och Wirtén samt II: 189 av fru Gärde Widemar och herr Mattsson,

4) de likalydande motionerna I: 157 av herr Lundberg och II: 196 av herr Nordgren m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 158 av herrar Lundberg och Stefanson samt II: 193 av herrar Larsson i Umeå och Nordgren,

6) de likalydande motionerna I: 321 av herr Torsten Hansson samt II: 405 av herrar Henningsson och Eskel,

7) de likalydande motionerna I: 416 av herr Bengtson m. fl. och II: 534 av herr Hedlund m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 560 av herr Fälldin samt II: 712 av herrar Jonasson och Dockered,

9) de likalydande motionerna I: 588 av herr Werner och II: 709 av herr Hermansson m. fl., i den mån motionerna behandlas i detta betänkande,

10) de likalydande motionerna I: 590 av herrar Wikberg och Johan Olsson samt II: 720 av herr Lothigius,

11) de likalydande motionerna I: 721 av herr Edström m. fl. och II: 901 av herr Adamsson m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 722 av herr Fälldin och II: 902 av herr Josefson i Arrie m. fl.,

13) de likalydande motionerna I: 723 av herr Gösta Jacobsson m. fl. och II: 903 av herr Magnusson i Borås m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 861 av herr Edström m. fl. och II: 1066 av herr Adamsson m. fl.,

15) motionen I: 570 av herr Ferdinand Nilsson,

16) motionen II: 414 av herr Kellgren,

17) motionen II: 423 av herr Svenning och fru Skantz, ävensom

18) motionen II: 904 av herr Nordgren m. fl.,

måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 14 november 1967

På bevillningsutskottets vägnar:

TAGE MAGNUSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Einar Eriksson (s), Yngve Nilsson (h), Stefanson* (fp), Wärnberg* (s), Gösta Jacobsson (h), Wirmark (s), Paul Jansson (s), Sundin (cp), Tistad (fp) och Stadling (s); samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås (h), Brandt (s), Vigelsbo (cp), Eriksson i Bäckmora (cp), Forsberg (s), Enskog (fp), Kristenson (s), Carlsson i Västerås (s), Larsson i Umeå* (fp) och Nyström (s).

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Einar Eriksson* (s), *Wärnberg* (s), *Wirmark* (s), *Paul Jansson* (s), *Stadling* (s), *Brandt* (s), *Forsberg* (s), *Kristenson* (s), *Carlsson* i Västerås (s) och *Nyström* (s), vilka ansett

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

I propositionen erinras om att såväl i 1965 års finansplan som i prop. 1965: 14 med förslag om höjning av den allmänna varuskatten och om införande av reduceringsregeln framhölls, att syftet med regeln var att i möjlig mån eliminera den kostnadsfördyrande effekt på näringslivets investeringar, som automatiskt följer av en höjning av skattesatsen. Med hänsyn till skattens konstruktion var det inte möjligt att eliminera denna effekt på investeringar i fasta anläggningar. Härför skulle erfordras, att regeln gjor-

des tillämplig på leveranserna av byggnadsmaterial m. m. till byggnadsföretagen. En skattereducering även för sådana varor måste av praktiska skäl gälla generellt och därmed komma att gälla även leveranser för bostadsproduktionen. Då motiv saknades för en reduceringsregel med så långtgående verkningar förelåg ingen möjlighet att inrymma näringslivets byggnadsinvesteringar under den reducerade beskattningen. Denna begränsades därför till investeringar i maskiner och andra döda inventarier. I propositionen uttalades dessutom, att gränsdragningsproblem i väsentlig grad borde kunna undgås genom att regeln anknöts till objekt av angivet slag med en varaktighetstid av mer än tre år, dvs. till vad som kallas avskrivningsobjekt.

Vid tillämpningen av regeln har man emellertid fäst avgörande vikt vid bestämmelsen om varaktighetstiden och följden därav har blivit, att regeln tillämpas på leveranser av även andra objekt än avskrivningsobjekt. Även delar till i och för sig reduceringsberättigande objekt liksom reservdelar, som tillförs sådant objekt t. ex. vid reparation, omfattas av regeln, om delens livslängd är mer än tre år. Att regeln medfört påtagliga olägenheter och svårigheter framför allt för de skattskyldiga synes främst ha föranletts av denna tolkning av regelns tillämpningsområde. Förslagen i propositionen rörande reduceringsregeln avser därför i första hand att åstadkomma en sådan avgränsning, att regeln blir tillämplig på vad som kan betraktas som nyinvesteringar i avskrivningsobjekt.

I detta syfte föreslås att regeln primärt skall avse endast sådana objekt, som redan vid leveranstillfället utgör en komplett eller färdigställd investeringsvara (maskin eller annat inventarium) och som dessutom i egenskap av anläggningstillgång hos köparen bör göras till föremål för årlig avskrivning enligt punkten 3 a av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen. Vid en motsvarande avgränsning för investeringar i jordbruk skulle delar till maskiner och andra inventarier falla utanför regelns tillämpningsområde såväl när delar inköps för maskinbygge eller reparation i egen regi som när en fristående företagare utbyter delar vid en reparation.

Vidare föreslås den begränsningen att reduceringsregeln endast skall gälla för objekt med ett beskattningsvärde, dvs. pris inklusive skatt, av minst 500 kr. För objekt med lägre värde bör regeln inte gälla, vare sig vid leverans av enstaka exemplar eller vid leverans av så många exemplar att totala försäljningsvärdet överstiger gränsbeloppet.

I propositionen redovisas vidare att reduceringsregeln medfört olägenheter även med avseende på avgränsningen mot fastighetsområdet. Frågan gäller här i första hand beskattningen av de objekt som vid fastighetstaxeringen åsätts eller bör åsättas särskilt maskinvärde, s. k. fasta maskiner. Riksskattenämnden har uttalat, att dylika maskiner omfattas av regeln, och detta har även fastslagits av regeringsrätten, som därvid också fastställt att montering av sådana maskiner är att anse som arbete på fastighet och därmed skattefri.

Regeln har alltså lett till att de s. k. fasta maskinerna blir lindrigare beskattade än investeringar i lösa maskiner och andra inventarier. För att er nå en så vitt möjligt enhetlig beskattning på detta område förordas i propositionen att alla objekt, som vid fastighetstaxeringen bör sättas särskilt maskinvärde, i varuskatthänseende skall anses inte som fastighet utan som varor och att således tillhandahållandet skall betraktas som varuförsäljning, för vilken reduceringsregeln gäller. Skatt skall därvid utgå på 60 % av det betingade vederlaget inklusive debiterad särskild ersättning för maskinens montering hos köparen. Ersättning för arbete, som i samband med leveransen utförs direkt på fastigheten, t. ex. gjutning av fundament, bör dock vara skattefri.

I propositionen tas slutligen också upp en fråga, som aktualiserats genom att regeringsrätten under hänvisning bl. a. till bestämmelser i kommunal-skattelagen fastslagit, att ledningar för eldistribution över mark som tillhör annan än ledningens ägare är att hänföra till lös egendom och att reduceringsregeln därför gäller för material till sådan ledning.

I sammanhanget konstateras emellertid att elledningar vanligen går både över ägarens och annans mark och att de kan dras fram över, på eller i marken. För alla ledningssystem, alltså även för telenät och rörsystem för gas, vatten, olja m. m. gäller, att de framdras både i, på och över mark, som kan tillhöra både systemets ägare och andra. En strikt tillämpning av kommunal-skattelagens fastighetsbegrepp i de här aktuella fallen skulle betyda, att ledningar av visst slag eller endast vissa delar till en ledning skulle omfattas av reduceringsregeln i egenskap av lös egendom och avskrivningsobjekt. Vissa ledningar eller delar därav skulle vara att hänföra till byggnad eller också till inte avskrivningsberättigande markanläggning. Det är enligt departementschefens mening uppenbart att en tillämpning av reduceringsregeln i enlighet härmed måste leda till svårbemästrade praktiska problem både för de skattskyldiga, dvs. säljarna, och för beskattningsmyndigheterna. I syfte att få en enhetlig beskattning av ledningar föreslås därför i propositionen att de i varuskatthänseende likställs med fastighet, vilket visserligen innebär att reduceringsregeln inte blir tillämplig på ledningsentreprenader eller på ledningsmaterial, men att å andra sidan ersättning för arbetet med ledningarnas framdragande blir helt skattefri.

Mot förslagen i propositionen har motionsvis framförts viss kritik. I motionerna I: 723 och II: 903 yrkas dels avslag på propositionen, dels att i varuskatteförordningen skall införas viss avdragsrätt för köparen i det fall den skattskyldige säljaren underlåtit att reducera, då han bort göra det. Vidare hemställs i motionerna I: 722 och II: 902 att värdegränsen för reducere ring skall fastställas till 200 kr. i stället för 500 kr. I motionen II: 904 begärs ett tillägg till anvisningarna beträffande reduceringsregeln, innebärande att riksskattenämnden skall fastställa förteckningar över reduceringsberättigande varor. I fråga om den föreslagna ändringen av beskattningen av led-

ningar yrkas i motionerna I: 721 och II: 901 att alla elledningar bör räknas som vara i stället för fastighet.

Med anledning av den framförda kritiken har utskottet låtit inhämta viss ytterligare utredning, som redovisas tidigare i detta betänkande.

Såväl i vissa motioner som i yttranden från en del av näringslivets organisationer framförs invändningar mot dels utformningen av förslagen i propositionen, dels de ekonomiska verkningarna därav. Däremot har samtliga hörda skattemyndigheter varit i stort sett ense om nödvändigheten av att genomföra de i propositionen föreslagna ändringarna i beskattningen.

Utskottet kan inte finna att den i motionerna och yttrandena framförda kritiken har en sådan tyngd att den föranleder utskottet att förorda några principiella ändringar i propositionen. Vad gäller påståendena om förslagets skatteskräpande effekter vill utskottet framhålla att syftet med propositionen är att korrigera och komplettera bestämmelserna i sådan riktning att man når vad som avsågs med 1965 års lagstiftning och att skatteeffekterna måste bedömas med utgångspunkt härifrån och inte från det läge som uppstått genom den rättspraxis som utbildats och som inte förutsågs vid lagstiftningens tillkomst. Vid en sådan bedömning ter det sig ovisst om propositionen verkligen leder till någon nämnvärd skärpning. Att inte bevillningsutskottet avsåg att 1965 års lagstiftning skulle leda till de i propositionen påtalade konsekvenserna framgår av att utskottet i detta sammanhang avstyrkte ett motionsyrkande att reduceringsregeln också skulle omfatta reparation och underhåll av investeringsvaror med bl. a. den motiveringen, att regeln i så fall måste utsträckas att omfatta också reservdelar, vilket skulle medföra svårigheter för de skattskyldiga. Utskottet räknade då uppenbarligen inte med att rättsprövningen skulle kunna leda till att reservdelar i betydande omfattning skulle kunna bli föremål för reduktion.

Enligt utskottets mening står den nu föreslagna utformningen av reduceringsregeln i överensstämmelse med utskottets ursprungliga intentioner. Med hänsyn till vissa tekniska synpunkter, som bl. a. generaltullstyrelsen framfört i sitt yttrande, är utskottet dock berett att förorda vissa ändringar av författningsförslaget. I fråga om värdegränsens höjd kan utskottet instämma med de remissinstanser som gjort gällande att det med hänsyn endast till de skattskyldigas intressen kan finnas anledning att överväga ett högre gränsvärde än vad departementschefen förordar. Då det här emellertid gäller en avvägning mellan säljarens och köparens intressen finner utskottet den föreslagna 500-kronorsgränsen väl vald.

Utskottet kan även biträda departementschefens uppfattning att det inte bör föreligga någon principiell skillnad i beskattningshänseende mellan lösa och fasta maskiner och tillstyrker alltså propositionen också i denna del.

Beträffande förslaget om ändrad beskattning av ledningar finner utskot-

tet att det givetvis är möjligt att få enhetlig beskattning genom att behandla alla ledningar antingen som vara eller som fastighet. Däremot kan utskottet inte finna att andra skäl förebragts i motionerna I: 721 och II: 901 för att man skulle behandla elledningarna som vara men övriga ledningar som fastighet än att förslaget enligt motionärernas mening skulle skärpa beskattningen för el- och kraftverk. Utskottet vill på denna punkt återknyta till de tidigare framförda synpunkterna beträffande den påstådda skattesärskärpningen och erinra om att före regeringsrättsutslaget 1966 elledningarna i stort sett behandlats enhetligt såsom fastighet, varför det enligt utskottets sätt att se inte kan vara fråga om en skärpning. Utskottet vill även ifrågasätta riktigheten av de beräkningar som från el- och kraftverkssidan gjorts beträffande förslagets ekonomiska effekter. Motionärerna i sistnämnda motioner har i motionerna I: 861 och II: 1066 också återoppat ett regeringsrättsutslag rörande den direkta beskattningen från innevarande år till stöd för sitt yrkande. Detta utslag innebär att jordkabelledningar skall anses utgöra markanläggningar, för vilka årliga värdeminskningsskattavdrag inte får åtnjutas, och motionärerna gör gällande att detta förhållande skulle göra läget än mera förvirrat om inte deras förslag genomförs. Utskottet vill framhålla att regeringsrättsutslaget i fråga, som givetvis blir vägledande för bedömningen av jordkabelledningar från varuskattesynpunkt, helt överensstämmer med tidigare utslag rörande andra slag av ledningar i marken. Utslaget kan därför enligt utskottets mening närmast återopas till stöd för den i propositionen föreslagna ändringen. Man hamnar nämligen uppenbarligen i en ohållbar situation om man försöker tillämpa olika beskattningsregler för olika slag av ledningar. Från principiell synpunkt finner utskottet alla skäl tala för att samma beskattningsregler skall gälla för ledningar som för fastighet. Utskottet tillstyrker således också i denna del förslaget i propositionen. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motionerna I: 721 och II: 901, I: 861 och II: 1066, I: 722 och II: 902 samt I: 723 och II: 903, i vad sistnämnda motioner avser avslag på propositionen.

I motionerna I: 723 och II: 903 har också framlagts förslag om införande av avdragsrätt för köparen då säljaren underlåtit reducera den allmänna varuskatten i de fall han bort göra detta. En sådan avdragsrätt skulle gynna de köpare som samtidigt är skattskyldiga men sakna betydelse för de köpare som inte är skattskyldiga. En dylik åtgärd kan enligt utskottets mening genomföras endast i kombination med ett mot avdragsrätten svarande restitutionsförfarande för de icke skattskyldiga köparna. Då ett sådant förfarande emellertid måste bedömas bli svårt att genomföra i praktiken och förorsaka ett betydande administrativt merarbete avstyrker utskottet motionerna också i denna del.

I motionen II: 904 begärs ett tillägg till anvisningarna i 18 § varuskatteförordningen av innebörd att riksskattenämnden skall åläggas att i samråd med berörda branschorganisationer eller företag fastställa förteckningar

över reduceringsberättigande varor, Utskottet vill med anledning härav erinra om att samtliga föreskrifter rörande riksskattenämndens uppgifter i samband med den allmänna varuskatten är sammanförda i 71—74 §§ förordningen och att givetvis eventuella tillägg till dessa bestämmelser bör tas in i samma avsnitt av författningen. Enligt de gällande bestämmelserna har riksskattenämnden möjligheter att om så prövas lämpligt utfärda förteckningar av den art motionärerna åsyftar. Utskottet anser det inte lämpligt att formellt ålägga nämnden en sådan uppgift. I sammanhanget kan erinras om att riksskattenämnden i åtskilliga närbesläktade frågor upprättat förteckningar till ledning för de skattskyldiga och beskattningsmyndigheterna. Utskottet förordar därför att frågan om upprättande av särskilda förteckningar över reduceringsberättigande varor överlämnas till riksskattenämndens eget avgörande och avstyrker alltså motionen II: 904.

Ingen av de i anslutning till propositionen väckta motionerna föranleder således utskottet att tillstyrka någon ändring i det där framlagda författningsförslaget. Däremot medför riksdagsbeslutet att uppskjuta behandlingen av propositionen till höstsessionen att det till den 1 september i år föreslagna ikraftträdandet av bestämmelserna bör framflyttas. Utskottet förordar att de ändrade bestämmelserna gäller fr. o. m. år 1968. I anslutning till denna ändring av författningsförslaget kan nämnas att den tidigare angivna korrigeringen av bestämmelserna om beskattningen vid införsel föranleder utskottet att förorda ett tillägg till bestämmelserna i 69 § varuskatteförordningen. Vidare föreslår utskottet vissa ändringar av delvis redaktionell natur i anvisningarna till 9 §.

En fråga som har nära samband med de i propositionen behandlade spörsmålen tas upp i motionerna I: 560 och II: 712, där motionärerna begär riksdagsskrivelse i syfte att få reduceringsregeln tillämplig också på sådana anläggningar som inom jordbruk och skogsbruk hänförs till fastighet men som inom industrin vanligen behandlas som fasta maskiner och som därför endast i det senare fallet kan åtnjuta reducering. Utskottet finner frågan vara värd beaktande men anser den kräva ytterligare överväganden i fråga om gränsdragningen mellan fastighet och vara. Frågans betydelse får antas öka i takt med rationaliseringen och mekaniseringen inom jordbruket och skogsbruket. Utskottet som inte är berett att utan närmare utredning ta ställning till motionärernas förslag förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t även utan särskild framställning från riksdagen kommer att uppmärksamma frågan. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 560 och II: 712.

Utskottets ovan redovisade ställningstagande till propositionen innebär givetvis att utskottet inte kan biträda yrkandena i motionerna I: 588 och II: 709 om reduceringsregelns slopande vid den allmänna varuskattens bibehållande samt i motionen I: 570 om uttagande av varuskatten i parti-handelsledet.

I fråga om de här icke tidigare behandlade motionerna rörande den allmänna varuskatten gäller att de flesta yrkandena tidigare avvisats av riksdagen. Beträffande yrkandena om undantag från skatteplikt för konst som säljs på utställningar, proteser och engångsemballage för sopor framförs i huvudsak inga nya argument och i den mån sådana förekommer är de inte av den arten att de föranleder utskottet att frångå sitt tidigare ställningslagande. Utskottet har hävdats att stöd åt det konstnärliga skapandet bör ske på annan väg än genom skattebefrielse. Vissa av motionärerna framhåller att detta låter bestickande men hävdar att stödet till konstnärerna är otillräckligt och mindre väl fördelat. Utskottet kan inte finna att denna argumentering styrker kravet på skattebefrielse. Från annat håll görs gällande att det kommersiella syftet skulle vara helt underordnat då en konstnär ställer ut sin produktion för bedömning. Utskottet vill bestämt avråda från att i beskattningsdiskussionen föra in sådana bedömningar som graden av kommersiellt syfte, vilken knappast låter sig fastställa. Inte heller de hygienfrämjande skäl som anförs till stöd för skattefrihet för sopor anses utskottet böra tillmätas någon vikt från beskattningssynpunkt. Utskottet vill däremot inte bestrida att det kan anföras principiella skäl för yrkandet om skattefrihet för proteser, men utskottet vill samtidigt understryka att utvecklingen inte visat att de fristående dentallaboratorierna, som enligt motionärerna missgynnas, i praktiken skulle ha fått ett avsevärt försämrat läge genom beskattningen. På detta område liksom i fråga om andra delar av näringslivet där liknande synpunkter framförts har utvecklingen visat att farhågorna för beskattningens snedvridande effekt varit betydligt överdrivna. Detta gäller också de av riksdagen tidigare behandlade yrkandena om slopande av gällande undantag från skattskyldighet för verksamhet som stat och kommun bedriver för att tillgodose egna behov och om ändrad beskattning av transportkostnader för tunga och skrymmande varor. Beträffande de påstådda ogynnsamma verkningarna för industriellt byggande kan samma synpunkter anföras. Utskottet finner alltså att även om vissa skäl kan anföras för ändringar i en del av de här angivna frågorna olägenheterna av de gällande reglerna dock inte är av den arten att de fordrar några omedelbara åtgärder. Det finns också i åtskilliga fall anledning ifrågasätta om de av motionärerna förordade åtgärderna skulle vara de rätta lösningarna. Beträffande vissa yrkanden kan i stället hävdas att förslagen troligen skulle leda till nya och kanske än mer svårbemästrade problem.

Med hänvisning till det anförda och till de synpunkter utskottet tidigare utvecklat i samband med motionsyrkanden beträffande varuskattens räckvidd och utformning avstyrker utskottet således samtliga motioner som gäller dessa frågor.

Utskottet vill slutligen också beröra en fråga som sammanhänger med uppbörden av skatten. I motionerna I: 158 och II: 193 fästes uppmärksamheten på att uppbörden av A- och B-skatt sammanfaller med uppbörden av

den allmänna varuskatten vilket särskilt för bankerna medför likviditets-svårigheter under vissa månader. Denna fråga, som i första hand inte är av skatteteknisk utan av samhällsekonomisk art, kan lösas antingen som motionärerna föreslår genom ändrade uppbördsterminer för varuskatten eller genom motsvarande åtgärder i fråga om andra skatter eller avgifter. Även andra lösningar kan tänkas. Motionärerna hänvisar till att Bankföreningen gjort en framställning till Kungl. Maj:t i frågan. Utskottet förutsätter därför att motionärernas synpunkter kommer att i vederbörlig mån beaktas då nämnda framställning prövas.

dels att utskottet under punkten A bort hemställa,

att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts för-
varande proposition nr 47 icke kunnat av riksdagen oför-
ändrad antagas — måtte antaga det vid propositionen fogade
förslaget till förordning angående ändring i förordning-
en den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med
de ändringar och tillägg att

dels ingressen erhåller följande såsom *utskottets förslag*
betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

Härigenom förordnas, att 18 § 3 mom. förordningen den 1 december 1959 om allmän varuskatt samt anvisningarna till 9 och 18 §§ samma förordning¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Utskottets förslag)

Härigenom förordnas, att 18 § 3 mom. och 69 § förordningen den 1 december 1959 om allmän varuskatt samt anvisningarna till 9 och 18 §§ samma förordning¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

dels 69 § och anvisningarna till 9 § erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Nuvarande lydelse)

Skatten utgår med tio procent av beskattningsvärdet. Vid införsel till riket av vara som angives i 18 § 3 mom. *utgår dock skatten utom* i fall som avses i 6 § 2 mom. tulltaxeförordningen med sex procent av beskattningsvärdet.

(Utskottets förslag)

69 §.

Skatten utgår med tio procent av beskattningsvärdet *eller* vid införsel till riket av vara som angives i 18 § 3 mom. med sex procent av *detta värde. Den lägre skattesatsen gäller dock icke vid införsel* i fall som avses i 6 § 2 mom. tulltaxeförordningen *och ej heller vid införsel av maskin eller annat inventarium, vars värde beräknat enligt andra styc-*

¹ Senaste lydelse av 18 § 3 mom. se 1965:75, av 69 § se 1967:35, av anvisningarna till 9 § se 1959:507 samt av anvisningarna till 18 § se 1965:157.

(Nuvarande lydelse)

(Utskottets förslag)

ket understiger fyrahundrasjuttio kronor utan tillägg av den allmänna varuskatten.

Beskattningsvärdet är ————— varuskatten inbegripen.

Vid bestämmande ————— liknande prestation.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

Anvisningar

till 9 §.

Med *vara* ————— från fastigheten.

Till *fastighet* ————— annat inventarium.

Gas som tillhandahålles i ledning, vatten från vattenverk och elektrisk kraft räknas icke som vara. Aktie, obligation, biljett, lottsedel, presentkort och annan jämförlig handling anses som vara endast då den tillhandahålles som trycksak. Frimärken, sedlar, mynt och *dylikt* äro att hänföra till varor *endast* då de uppenbarligen äro avsedda för samlarändamål.

Gas som tillhandahålles i ledning, vatten från vattenverk och elektrisk kraft räknas icke som vara. Aktie, obligation, biljett, lottsedel, presentkort och annan jämförlig handling anses som vara endast då den tillhandahålles som trycksak. Frimärken, sedlar och mynt äro att hänföra till varor då de uppenbarligen äro avsedda för samlarändamål.

dels ock ikraftträdandebestämmelsen erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1967.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1968.